

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta

Lukáš Bukovský

**SPIRITUALITA LAIKŮ
A NOVÁ HNUTÍ V CÍRKVI**

Vedoucí bakalářské práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut

PRAHA 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením ThLic. Pavla Vojtěcha Kohuta. V seznamu pramenů a literatury jsem uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

.....
Lukáš Bukovský

Ve Skuhrově nad Bělou
13. dubna 2007

Motto: „To všechno působí jeden a týž Duch, který uděluje každému zvláštní dar, jak sám chce.“

1 Kor 12, 11

Úvod

Po Druhém vatikánském koncilu jsme svědky obrovského vzestupu role laiků v římskokatolické církvi. Je to v současné době velký fenomén, protože laici v církvi mají svá specifika a především mají jeden z největších podílů na plodech evangelizace v posledních desetiletích.

Velmi zajímavou otázkou je spiritualita laiků, protože do Druhého vatikánského koncilu byl pojem spiritualita, v dnešním slova smyslu pojmem takřka neznámým a realizace duchovního života, který dneska shrnujeme pod pojmem křesťanská spiritualita, se ve své praktické podobě vztahovala pouze na kněze a řeholníky. Pokud se laici cítili povolání k hlubšímu prožívání své víry, měli možnost na sebe přijmout podobné závazky jako řeholníci v tzv. třetích řádech. Už před Druhým vatikánským koncilem však mnozí „charizmatičtí laici“ cítili, že jejich realizace nespočívá pouze v sociálně-politických aktivitách, v podílu na apoštolátě církevní hierarchie, ale cítili konkrétní obdarování tzv. „charizma“, od kterého se začala odvíjet konkrétní spiritualita, konkrétní způsob prožívání křesťanského života.

Kolem takto obdarovaných laiků postupně vznikají malá společenství, která se, i během několika let, rozrůstají do celosvětových rozměrů. Velmi aktivní jsou laici z těchto hnutí i v České republice. Osobně jsem měl možnost se s mnohými setkat a díky rodičům jsem zakotvil pod křídly Hnutí fokoláre.

V této práci bych rád popsal fenomén spirituality laiků a nových církevních hnutí a komunit. Opírám se především o zdroje dostupné v českém jazyce, která na toto téma vyšla. Otázku spirituality laiků bych rád postavil na základních heslech ze Slovníku spirituality¹, „Laik“ a „Spiritualita“, a to chci doplnit především výroky Druhého vatikánského koncilu.² Toto téma bych rád vhodně doplnil o další poznatky z časopisů Teologické texty³ a Nové město⁴ a vhodných internetových zdrojů.

Co se týče nových církevních hnutí, budu vycházet především z děl, která se v českém jazyce touto problematikou zabývají. Jsou to knihy Nová hnutí v církvi⁵ a

¹ Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999.

² Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002.

³ Teologické texty, Královská kolegiální kapitula sv. Petra a Pavla, Praha.

⁴ Nové město, nakladatelství Nové město, Praha.

⁵ SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999.

Strategie ducha?⁶, a taktéž bych rád tuto část práce doplnil o výroky církevních dokumentů, především listů papeže Jana Pavla II.

Záměrem této bakalářské práce je, postupnou syntézou dostupné literatury, která je podpořena výroky církevních dokumentů, nastínit problematiku spirituality laiků, jako velkého fenoménu, který se v plné míře projevil po Druhém vatikánském koncilu. Zároveň je cílem této práce popsat stejnou metodou problematiku nových církevních hnutí a komunit s mnohem větším důrazem na současný vývoj, který se nese v novém duchu vzájemnější spolupráce těchto hnutí a rád bych také poukázal na pozornost, kterou poslední papežové těmto hnutím věnovali.

⁶ HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998.

1 Spiritualita

Při řešení problematiky spirituality laiků je třeba hledat a stanovit její nejhodnější definici, která by pak pomohla lépe nazírat na poměrně nový fenomén „nových církevních hnutí“.

Hlavními pojmy, které je třeba definovat je právě „spiritualita“ a „laik“. Tyto pojmy tvoří základnu pro další stavební kameny, které předchází samotné popisu nových hnutí. A těmi jsou „charizmata“, především „charizmata laiků“. Na základě charizmat laiků, tvoří právě nová církevní hnutí podstatnou část dnešní charizmatické církve.

1.1 Definice spirituality

„Zdá se, že spiritualita je jednou z těch oblastí, o nichž všichni tvrdí, že jim je jasný jejich význam, ale jen do okamžiku, kdy je mají definovat.“⁷ Slovo „spiritualita“ se stalo v poslední době natolik módním, že označuje i skutečnosti, které dřívějším generacím ani nenapadlo dávat s ní do souvislostí. Hovoříme dnes o spiritualitě laiků, řeholníků, kněží, ale také se používají spojení typu „spiritualita práce“, „spiritualita sportu“ nebo „volného času“.⁸ Bylo by zavádějící více prohlubovat celkové definice a možnosti tohoto pojmu. Omezme se pouze na definici ryze křesťanskou.

„V celém průběhu dějin křesťanství ‚spiritualita‘ často sice jen nepatrně, ale občas zcela zásadně měnila svou podobu.“⁹ Definovat spiritualitu jen z ryze křesťanského hlediska je také náročné. Je to pojem jehož význam se v průběhu dějin vyvíjel.¹⁰ Existuje velké množství definic spirituality, jež jsou navzájem tak odlišné a různorodé, že v této věci dosud nebylo možné dojít ani k základní shodě.¹¹ Pojmem spiritualita se vyjadřují jak určité konkrétní modely života, ať už se týkají tzv. životních stavů (laická, řeholní a kněžská spiritualita) a jejich specifikací (rodinná, manželská, jednotlivých řeholních rodin, misionářská, diecézní...), nebo určitých skupin osob (spirituality různých hnutí v církvi, jednotlivých profesí apod.), tak jejich prameny

⁷ SHELDRAKE Philip: Spiritualita a historie, Brno: CDK, 2003, 41.

⁸ Srov. KOHUT V[ojetěch], Spiritualita, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912, 904.

⁹ SHELDRAKE: op. cit., 41.

¹⁰ Srov. tamtéž 43-45.

¹¹ Srov. KOHUT: op. cit., 905-906.

(biblické novozákonní, pavlovská, janovská, patristická, liturgická) či teologické důrazy (eschatologická, kristocentrická, pneumatologická, mariánská), ale i zařazení časové (starověká, středověká, novověká, současná) a zeměpisné (francouzská, španělská, italská, řecká, ruská, anglická, africká).¹²

Je třeba stanovit konkrétní definici spirituality v tom smyslu, do jaké míry se zásadně týká nových církevních hnutí a komunit.

Asi nejstručnější definicí je, že křesťanská spiritualita je „vědomá odpověď člověka Bohu, jejíž podoba je jak osobní, tak i církevní. Je jí, krátce řečeno, „život v Duchu“.¹³ „Je to konkrétní způsob prožívání křesťanského života.“¹⁴

Konkrétnější definici podává Slovník spirituality:

„Spiritualita je životní syntéza celého Kristova tajemství vytvořená pod vlivem Ducha svatého tak, že uspořádává jeho jednotlivé prvky kolem konkrétního stavebního principu, jenž pak charakterizuje jeho celkový projev.“¹⁵

1.2 Různost křesťanských spiritualit a obecná křesťanská spiritualita

1.2.1 Různost křesťanských spiritualit

Můžeme mít potíže s růzností spiritualit. Existuje tolik způsobů, jak je možné chápat a prožívat evangelium. „Každá spiritualita obsahuje celé evangelium, na které však hledí z určitého zorného úhlu.“¹⁶ „Nejsme s to prožívat celé bohatství Kristova tajemství (tak jako je nejsme schopni ani intelektuálně reflektovat) najednou, neodstupňovaně a bez specifických důrazů. Proto si „vybíráme“ určitý aspekt Kristova

¹² Srov. tamtéž 905.

¹³ SHELDRAKE: op. cit., 46.

¹⁴ KAPLÁNEK Michal: Duchovní život, <http://www.acsczech.cz/doku/dz.doc>, (13.4.2007).

¹⁵ KOHUT: op. cit., 906.

¹⁶ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

tajemství (např. jeho vtělení, skutečnost kříže, jeho modlitbu, hlásání evangelia apod.) a kolem něj jako kolem ústředního bodu uspořádáváme ostatní prvky tak, aby se postupně vytvořil obraz celého Krista, ovšem viděného z určité perspektivy, jež je dána volbou stavebního principu.“¹⁷

Jinými slovy se dá také říci, že každá spiritualita má svůj prvek architektonický i hermeneutický. „Za architektonickou stránku spirituality můžeme považovat uspořádání jednotlivých prvků křesťanského života, zdůraznění některých míst evangelia nebo některých úkonů zbožnosti či služby bližnímu. Za hermeneutický prvek můžeme považovat specifické vysvětlení jednotlivých pojmů, obvykle ve smyslu tradice určitého hnutí, řádu, duchovního proudu či významné duchovní osobnosti. Proto se jednotlivé spirituality od sebe liší především tím, co jejich zastánci zdůrazňují a jakým způsobem žijí.“¹⁸

1.2.2 Obecná křesťanská spiritualita

„Obecná křesťanská spiritualita neexistuje sama o sobě a nezávisle na jednotlivých spiritualitách přítomných v jejím lůně na způsob jakéhosi ‚zastřešení shora‘, jež ovlivňuje a podmiňuje nižší celky. Naopak, ona sama se projevuje v té míře a způsobem, jakým se projevují spirituality jednotlivých skupin věřících, které k ní patří. Jinými slovy: projevy těla církve jsou dány projevy jeho jednotlivých údů. Církev je mnohostí spiritualit.“¹⁹ Církev má mnoho spiritualit.

„Úloha jednotlivých spiritualit v církvi je konstitutivní, a to musí vést k mimořádné zodpovědnosti jak ty, kdo mají na starosti celek církve, tak jednotlivá společenství, protože na všech společně záleží, jak bude vypadat konkrétní tvář církve a zda bude odpovídat Božímu záměru a působení Ducha svatého v ní a skrze ni navenek.“²⁰

Žádná spiritualita nesmí vést ke vzniku pocitu vlastní výlučnosti. Každé společenství má své nezastupitelné místo jen v té míře, jak dokáže být svým darem prospěšné ostatním.

¹⁷ KOHUT: op. cit., 907.

¹⁸ KAPLÁNEK: Duchovní život.

¹⁹ KOHUT: op. cit., 907.

²⁰ Tamtéž 907.

1.2.2.1 Láska a jediná svatost křesťanů jako společná hodnota všech křesťanských spiritualit

I přes různost spiritualit s jejich konkrétním zdůrazněním aspektů křesťanského života existuje zásadní společná hodnota pro všechny spirituality. „Ústřední hodnotou je láska, kterou Ježíš učil svým životem, v němž se neustále daroval až po smrt na kříži, a svým evangeliem.“²¹

„V důsledku toho se mají láskou, poutem dokonalosti řídit jednotlivé aspekty, které tvoří základ různých cest ke svatosti (spiritualit) – modlitba, práce, dobré skutky, pokání, utrpení a kříže, povinnosti vlastního stavu. Láska by měla těmto aspektům vtisknout takovou formu, aby byly vedeny k dokonalosti, k dokonalosti nebeského Otce. Základní charakteristikou evangelní lásky je vzájemnost. Působením Ducha svatého se vzájemná láska stává jádrem tajemství církve, jejích charizmat²², služeb a její svatosti. Ježíšova láska vytváří jednotu mezi věřícími, jak o tom svědčí evangelium (Mt 18,19-20; Jan 17,20-26,3).“²³

Existuje také jediná svatost života křesťanů, jediný cíl údů jediného Kristova těla.

O této svatosti hovoří dokument *Lumen gentium*:

„V různých způsobech života a povoláních uskutečňují jedinou svatost všichni lidé, kteří jsou vedeni Božím Duchem, jsou poslušni Otcovu hlasu, klanějí se Bohu Otci v duchu a pravdě a následují Krista chudého, pokorného a nesoucího kříž, aby si zasloužili účast na jeho slávě. Každý však má podle vlastních darů a úkolů bez váhání postupovat cestou živé víry, která vzbuzuje naději a je činná láskou.“ (...) Všichni křesťané se tedy den co den budou stále více posvěcovat v podmínkách, povinnostech a okolnostech svého života i jejich prostřednictvím, jestliže všechno přijímají s vírou z rukou nebeského Otce, spolupracují s Boží vůlí a také ve své časné službě projevují všem tu lásku, kterou Bůh miloval svět.“²⁴

²¹ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

²² CHARIZMA – zvláštní dar Ducha svatého, daný konkrétním osobám pro dobro společenství církve v konkrétním historickém okamžiku; srov. KOHUT V[ojetěch], Spiritualita, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffí, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912, 911.

²³ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

²⁴ DRUHÝ Vatikánský koncil: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, (ze dne 21. listopadu 1964), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 41.

„Různé spirituality a charismata řeholních institutů a církevních hnutí, podobně jako spirituality tří hlavních stavů křesťanského života, se všim jejich příznačným a originálním bohatstvím, mají za cíl vtělit jediný a ten samý evangeliový ideál dokonalosti v lásce a jednotě. (srov. LG 41)“²⁵

1.2.3 Spiritualita životních stavů

„Životním stavem se rozumí vnější, vlastní a stálý způsob bytí a konání; stálost je společným prvkem všech životních stavů.“²⁶ Životní stavy klasicky rozdělujeme na kněze, řeholníky a laiky. Každý z těchto životních stavů má také své specifické prvky spirituality, ale základním společným prvkem je křestní milost. Tato, dnes již klasická trojice životních stavů však není v dějinách církve vůbec tak samozřejmá.²⁷ Není zde cílem popisovat okolnosti vzniku a historického vývoje mnišského a kněžského stavu a ani není cílem popisovat jejich zásadní prvky spirituality. Pozastavme se podrobněji u stavu laiků.

²⁵ Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT? (bez autora), in: Nové město 7-8 (1998), 2.

²⁶ KOHUT: op. cit., 908.

²⁷ Srov. tamtéž.

2 Laici

„Duch svatý i nyní dále obnovuje a omlazuje církev a vzbuzuje nové schopnosti k svatosti a k společenství u mnoha laiků. Svědčí o tom mj. nový styl spolupráce kněží, řeholníků a laiků; aktivní účast na liturgii, na zvěstování Božího slova a na katechezi; mnohé služby a úkoly svěřované laikům a jimi vykonávané; rozkvet různých skupin, sdružení a duchovních hnutí, kterým se též věnují laici; a konečně rozsáhlá a významná účast žen na životě církve a rozvoji současné společnosti.“²⁸

2.1 Postavení laiků do Druhého vatikánského koncilu

Nový zákon nerozlišuje laiky a klérus, protože všichni patří k novému vyvolenému lidu.²⁹

V době pronásledování starověké církve převažovalo vědomí vyvolení křesťanů a jejich vzájemná sounáležitost. Současně se však vytváří hierarchie, která má být odrazem božského řádu a autority. „Pojem laikos se v našem významu poprvé vyskytuje u Klementa Římského kolem roku 95 (1 Klem 40,6). Latinský překlad ‚plebeius‘, vedl pod vlivem běžného užívání tohoto pojmu k chápání laiků jako nekvalifikované masy.

Od 4. století bylo pro další vývoj rozhodující propojení církve se společností. Napětí církve se přemístilo dovnitř církve a začalo se rozlišovat mezi duchovními (spirituales) a laiky (carnales – doslova tělesní). Postupně se prosazoval názor, že tělesný svět stojí v protikladu duchovnímu světu a ohrožuje jej. Kdo chtěl být dobrým křesťanem, musel se od tělesného světa oprostit.“³⁰ To se nepochybně projevilo ve velkém vzednutí mnišství.

Starověká Evropa se hroutila pod nájezdy „barbarů“ v době stěhování národů. Západořímská říše zanikla a církev zůstala jediným stabilním prvkem ve společnosti, a proto převzala úkol zajištění politického pořádku u nových „barbarských“ národů na

²⁸ Komise pro laiky (pod vedením Mons. Františka Radkovského) – pracovní předloha pro ČBK: Účast laiků na životě církve a životě společnosti, http://www.gybon.cz/matena/cirkev/texty/aufbruch/laici_kl.html, (13.4.2007).

²⁹ Stručný přehled historického vývoje pojmu „laik“ je také ve Slovníku spirituality: BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 445-447.

³⁰ KAPLÁNEK Michal: Teologie laikátu (1-2) – hlavní myšlenky z přednášek na KTF UK ve dnech 5.10. a 2.11.2002, Vývoj postavení laiků v dějinách, http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filenameex=laikat, (13.4.2007).

území bývalé římské říše. Duchovní poslání církve se smísilo s politickou praxí jejich představitelů. To vše přispělo k tomu, že se představitelé církve začali blížit způsobu života mnichů (například přijímáním závazku celibátu), a tak se postupně vytvářela hierarchie, jako zvláštní sociální skupina se zvláštním oblečením, zvyky, privilegií apod.³¹ Pro tuto skupinu se začal používat souhrnný termín klérus.

„Na rozdělení kléru a laiků mělo velký vliv vymizení latiny jako hovorového jazyka. Od 6. století už prostí lidé latinu neznali. Zachováním latiny jako liturgického jazyka se ještě víc zdůraznil rozdíl mezi laiky a klérem: vzdělání spojené se znalostí latiny se stalo záležitostí kléru. (...) Církev se rozdělila na církev učící (klérus) a slyšící (laici).³²

Postupně se začali plně rozlišovat tři životní stavy, které známe dodnes: Stav kněží, řeholníků a laiků. Středověká společnost tyto stavy pak ještě více diferenciovala. Byla pro nic charakteristická nadřazenost duchovního nad světským a zodpovědnost za svět se v podstatě omezila na držitele politické moci. Středověká církev se však vyčerpala vnitřními spory, jako byl boj o investituru, dvojpapežství atd. Význam křesťanského života pro laiky ve světě se začal objevovat až na začátku novověku, v době reformace.

Reformátoři, jako byl například Martin Luther³³, reagovali na tehdejší situaci církve návratem k nejstarší církevní tradici, což se vztahovalo i na chápání stavů. Luther zdůrazňoval rovnost všech věřících a tuto rovnost ukázal v nauce o všeobecném kněžství všech věřících.

Římskokatolická církev na učení Martina Luthera a faktický vznik nové církve (evangelické) samozřejmě reagovala. Byl svolán Tridentský koncil, a podobně jako u jiných otázek, tak i v otázce stavů v církvi, formuloval tento koncil svou nauku v jasném protikladu vůči názorům reformátorů. „Lutherovy výroky se interpretovaly jako odmítání služebního kněžství jako takového. Proto Tridentský koncil vybudoval obraz kněze založený téměř výhradně na pravomoci odpouštět hříchy ve svátosti smíření a proměňovat při mši svaté. Došlo tedy opět ke zdůraznění rozdílu mezi kněžími a laiky.“³⁴

³¹ Srov. tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ Martin Luther (10. listopadu 1483, Eisleben – 18. února 1546, Eisleben) byl německý teolog, kazatel a reformátor, zakladatel protestantismu, autor řady duchovních, politických, pedagogických spisů, církevních písní a překladů. Jeho nejvýznamnějším dílem je překlad Bible do němčiny.

³⁴ KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

Toto zdůraznění přispělo k nároku kléru na nadřazenost nad laiky, která bývá viditelná až dodnes. Laici bývají přirovnáváni k ovcím, o něž se starají pastýři. „Laici mají právo být řízeni a vedeni.“³⁵

Například ještě „podle Kodexu kanonického práva z roku 1917 (platného až do roku 1983) laici jsou ti, kdo se mají nechat vést klérem; ve starších teologických slovnících u hesla ‚Laik‘ je uvedeno: viz ‚Klérus‘.“³⁶

Po nástupu osvícenství a francouzské revoluci na přelomu 18. a 19. století, získaly autonomii mnohé oblasti společenského života, které byly do té doby více nebo méně pod patronací církve, jako třeba politika, kultura, věda apod. „Vznikla bojovná proticírkevní hnutí. Jakoby se vracela situace počátku křesťanství. Znovu je tu církev postavena tvář v tvář ‚světu‘, v němž se zdánlivě skoro ztrácí.“³⁷

Zpočátku reagovala církev na autonomii kultury, vědy a politiky defensivně a snažila se vystupovat sebevědomě. V rámci nových sekulárních států se snažila vybudovat si určitou autonomii prostřednictvím smlouvy (konkordátu). V tomto procesu začal vzrůstat význam laiků, jako odborníků, kteří církvi v „novém“ světě pomáhají. Někteří laici přebírají dost významné úkoly uvnitř církve, zejména ve vztahu k okolnímu světu.³⁸

„Asi nejdůležitější příspěvek k novému náhledu na laiky v církvi 19. století přinesl kardinál Newman³⁹ svou statí O svědectví laiků v otázkách věrouky z roku 1859. Newman prosazoval názor, že by měli mít katolíci možnost vzdělávat se ve filozofii a teologii, aby si mohli vytvořit samostatný úsudek, a tak se stali i v církevních záležitostech samostatně myslícími a diskutujícími partnery kléru. Tím budou uschopněni k opravdovému svědectví. Také uchovávaní pravého učení neviděl Newman jako výhradní úkol kléru, nýbrž jako úlohu celé církve (sensus fidelium).“⁴⁰

Koncem 19. a začátkem 20. století vznikly různé laické aktivity, které směřovaly k prosazování křesťanských zásad v rámci demokratické společnosti. Podporovány byly aktivity, které konali laici z pověření a podle pokynů kléru. Začínáme se setkávat z pojmy, jako je „laický apoštolát“, „katolická akce“ apod., které můžeme shrnout do základního modelu, který se vyznačuje tím, že laici vykonávající apoštolát, se podílí na úkolech hierarchie.⁴¹

³⁵ Tamtéž.

³⁶ KRATOCHVÍL Jiří: Laik v církvi, <http://www.pastoracni-ltm.cz/laikvecirkev.rtf>, (13.4.2007).

³⁷ KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

³⁸ Srov. tamtéž.

³⁹ John Henry Newman (21. února 1801 – 11. srpna 1890) byl anglikánský a katolický teolog a filozof, roku 1879 jej Lev XIII. jmenoval kardinálem. Ctihodným byl prohlášen 21. ledna 1991.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Srov. KAPLÁNEK: Teologie laikátu (1-2).

2.2 Postavení laiků na Druhém vatikánském koncilu

Postupně se otázka laiků v církvi začala více profilovat a jasným zlomem byl Druhý vatikánský koncil, pro který byla otázka laiků velmi podstatná.

Z koncilových dokumentů hovoří o laicích explicitně⁴²:

- Konstituce „Lumen gentium“ (LG) 4. kapitola (čl. 30 – 38)
- Dekret o apoštolátu laiků „Apostolicam actuositatem“ (AA)

A implicitně i další dokumenty, například⁴³:

- celá konstituce „Gaudium et Spes“ (GS)
- dekret o misijní činnosti církve „Ad gentes“ (AG)
- dekret o hromadných sdělovacích prostředcích „Inter mirifica“ (IM)

Učení Druhého vatikánského koncilu o církvi jako božím lidu, a tedy i o laicích, vzniklo na základě vývoje tzv. laických hnutí. Církev na Druhém vatikánském koncilu programově opustila dosavadní obranný postoj vůči světu. Koncilní otcové posoudili na koncilu skutečnou situaci církve v sekularizovaném světě. Ukázalo se, že není vhodné zdůrazňovat, co církev rozděluje, ale stavět na tom, co ji spojuje. Není rozumné ukazovat stavovské rozdíly, které pochází ze středověku a přehlížet, že existuje jeden boží lid. Tato sebereflexe je vyjádřena ve věroučné konstituci Druhého vatikánského koncilu o církvi, Lumen gentium:

„Laici nejsou na okraji církve, která by byla skoro výhradně hierarchická. Jsou církví a nesou všechnu její životnost a apoštolskou odpovědnost mocí poslání, které obdrželi hned na počátku křtem.

Slovem laik se zde označují všichni věřící křesťané mimo členy stavu duchovenského a stavu řeholního, právně uznaného v církvi; tedy věřící křesťané, kteří - když byli křtem přivtěleni ke Kristu a učiněni Božím lidem, a tak se stali svým způsobem účastnými Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského - vykonávají svým podílem poslání celého křesťanského lidu v církvi a ve světě.“⁴⁴

Další vývoj postavení laiků v 19. a 20. století je v podstatě vázán na vznik církevních hnutí, viz kapitola 4.1.2 Od začátku 19. století do 2. vatikánského koncilu.

⁴² KRATOCHVÍL: op. cit.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ LG 31.

Laici jsou Boží lid a jako takoví, i když nemají kněžské úkoly nebo nejsou povoláni snažit se o křesťanskou dokonalost v řeholním společenství, jsou i oni nositeli aktivních úkolů v církvi a mají se i ve světských záležitostech snažit o křesťanskou dokonalost.

Laici vykonávají své křesťanské poslání ve světě, jsou povoláni posvěcovat světské stránky života.

Zdůraznila se účast laiků na Kristově kněžském, prorockém a královském poslání.⁴⁵

Lumen gentium dále pokračuje: „Vlastní a zvláštní vlastnost laiků je jejich světský ráz. (...) Z vlastního povolání laiků vyplývá úkol hledat Boží království tím, že se zabývají časnými věcmi a upravují je podle Boha. Žijí ve světě, to znamená ve všech světských povoláních a činnostech a v běžných podmínkách rodinného a společenského života, z nichž je jejich existence takřka utkána. Tam je volá Bůh k tomu, aby plnili sobě vlastní úkoly v duchu evangelia a jako kvas přispívali k posvěcení světa jaksi z nitra, a tak především příkladem svého života, vírou, nadějí a láskou hlásali Krista druhým lidem. Jim tedy zvláště připadá úloha tak prozařovat a pořádat všechny časné záležitosti, s nimiž jsou v těsném styku, aby se vždycky dály a rozvíjely podle Krista a sloužily ke chvále Stvořitele a Vykupitele.“⁴⁶

Hlavním úkolem laika je život v běžných podmínkách světa, který mají laici posvěcovat.

„Díky laikům může evangelium kapilárně pronikat do všech sfér lidského života. Jsou Přítomností církve na pracovištích, ve školách, v různých institucích atd.; ‚objektivní‘ svatost církve (založená na svatosti Kristově) se stává ve světě viditelnou díky ‚subjektivní‘ svatosti jejích členů, kteří jsou z největší části laici.“⁴⁷

Nelze také zapomenout na apoštolát laiků, který je plně rozveden v dekretu o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, který se stal jedním ze základních dokumentů pro nové šíření evangelia skrze laiky. Stručně se o apoštolátu laiků zmiňuje i *Lumen gentium*:

⁴⁵ Podrobněji rozebírá například:

- BARRUFFO A.: Laik, in: *Slovník spirituality*, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 449-450.

- JAN PAVEL II.: 7x o laicích, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007).

⁴⁶ LG 31.

⁴⁷ KRATOCHVÍL: op. cit.

„Laici shromáždění v Božím lidu a zapojení do Kristova těla pod jednou hlavou jsou všichni bez výjimky povoláni, aby se jako živé údy ze všech svých sil, přijatých z dobrodiní Stvořitele a z milosti Vykupitele, přičiňovali o vzrůst církve a její neustálé posvěcování.

Apoštolát laiků je účast na vlastním spásném poslání církve. Křtem a biřmováním sám Pán pověřuje všechny k tomuto apoštolátu. Svátostmi pak, zvláště svatou eucharistií, se dává a živí láska k Bohu a k lidem, která je duší veškerého apoštolátu. Laici jsou však povoláni zvláště k tomu, aby učinili církev přítomnou a činnou na těch místech a za těch okolností, kde se může stát solí země jenom jejich prostřednictvím. Tak je každý laik vlivem svých přijatých darů svědkem a zároveň živým nástrojem poslání církve ‚podle míry Kristova darování‘ (Ef 4,7).“⁴⁸

Na konci dekretu o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem* je jednoznačná výzva laikům:

„Posvátný koncil tedy zapřisáhá v Pánu všechny laiky, aby ochotně, velkoryse a odhodlaně odpověděli na volání Krista, který je dnes se zvýšenou naléhavostí zve, a na pobízení Ducha svatého. Kéž především mladí lidé pochopí, že tato výzva je určena jim, a kéž ji přijmou radostně a velkomyslně! Vždyť prostřednictvím tohoto posvátného sněmu sám Pán opětovně zve všechny laiky, aby se s ním každým dnem důvěrněji spojovali, mysleli na jeho zájmy jako na své vlastní (srov. Flp 2,5) a přidružili se k němu v jeho spasitelném poslání. Znovu je posílá do všech měst a vesnic, do kterých chce sám jít (srov. Lk 10,1), aby se osvědčili jako jeho spolupracovníci v různých formách a způsobech jediného apoštolátu církve, který se musí trvale přizpůsobovat novým časovým potřebám, aby byli stále horlivější v díle Páně, když vědí, že jejich práce není v Pánu marná (srov. 1 Kor 15,58).“⁴⁹

⁴⁸ LG 33.

⁴⁹ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 33.

2.3 Postavení laiků od Druhého vatikánského koncilu

Po Druhém vatikánském koncilu následovaly biskupské synody, které se týkali laiků. Například biskupská synoda v roce 1971 o spravedlnosti ve světě, roku 1974 o hlásání evangelia, po které napsal papež Pavel VI. svoji vynikající exhortaci *Evangelii nuntiandi* (1975)⁵⁰. Další synoda byla v roce 1977 o katechezi, 1980 o křesťanské rodině.

K dokumentům, které se vztahují k laikům musíme také počítat encykliku Jana Pavla II. *Laborem exercens* (1981)⁵¹ a exhortaci *Familiaris consortio* (1982)⁵² a další, ve kterých papež neopominul zdůrazňovat důležitost laiků.

K největším mezníkům však patřila biskupská synoda v roce 1987, na základě které sepsal Jan Pavel II. posynodní apoštolský list o povolání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici* (1988)⁵³.

Tento list jde dále v linii Druhého vatikánského koncilu a navíc reflektuje některé nové skutečnosti jako je postavení ženy v církvi a vznik nových církevních hnutí.⁵⁴

Souhrnně a velmi vystižně se o laicích po Druhém vatikánském koncilu vyjádřil Ivo Císař na závěr své práce *Laik nebo křesťan*:

„Jméno laik, laici se používá z praktických důvodů, aby krátce vyjádřilo, kdy jde o členy církve, kteří nejsou kněží a případně řeholníci. (...) Laik je materiálně ve světě, ale formálně není ‚ze světa‘ (srov. Jan 17,11.15-16), nýbrž je zasvěcen Bohu. Je to křesťan, následovník a úd Krista (srov. Sk 11,26). Laik však není v církvi méněcenný; ale je především křesťan, a jako takový ovšem člen církve, ale také a především rozlišený od nekřesťanů. Laik je dnes povolán k apoštolátu ve světě. Pravá náplň jeho jména a stavu je ‚být křesťan uprostřed světa‘, zatímco kněží mu slouží svátostně a řeholníci duchovně. A tak je církev ve své organické jednotě svátostí, tj. účinným znamením spásy v lidstvu pro Boží království (srov. LG 1).

Bylo by dobře, kdybychom se místo jména laik, které zní spíše sociologicky, vrátili ke jménu křesťan a žili je naplno. Laici se nesmějí cítit poníženi, protože v církvi je málo co poroučet, v církvi se slouží (srov. Mt 20,25-28) a posvěcuje, a to především

⁵⁰ PAVEL VI.: *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990.

⁵¹ JAN PAVEL II.: *Laborem exercens*, Praha: Zvon, 1996.

⁵² JAN PAVEL II.: *Familiaris consortio*, Praha: Zvon, 1992.

⁵³ JAN PAVEL II.: *Christifideles laici*, Praha: Zvon, 1996.

⁵⁴ O *Christifideles laici* více 4.2.1 kapitola této práce.

sebe sama. Ale církve jsme všichni společně, každý na svém místě (srov. 1 Kor 12) ve společné lásce (1 Kor 13); a církev je poslána hlásat a budovat Boží království ve světě, mezi lidmi, k jejich spáse, a musí být a jednat jako jednota (srov. Jan 13,35). Laici jsou křesťané, kteří skrze služebné kněžství jsou spojeni s Kristem a žijí z něho, aby vnášeli Život (srov. Jan 10,10) do světa.⁵⁵

⁵⁵ CÍSAŘ Ivo: Laik nebo křesťan, in: Teologické texty 4 (1996), 111-115, 114.

3 Spiritualita laiků

3.1 Laická spiritualita

Laická spiritualita má své pevné místo v rámci spirituality všech křesťanů.⁵⁶

Základní prvek spirituality laiků, který je společný i spiritualitě řeholníků a kněží je křestní milost. Druhým prvkem je sekulární ráz a třetím je absence hierarchického úřadu. Tyto prvky (vyjma prvního) nejsou zcela striktní, zasahují i do ostatních spiritualit životního stavu, ale tvoří určitou základní kostru této spirituality.⁵⁷

„Spiritualita laika se zakládá podstatně na události, kterou si ho Kristus přisvojuje, oživuje ho svým Duchem. Otevírá ho pro víru, pro naději a lásku a posílá do světa, aby zpřítomňoval církev v lidských skutečnostech. Existence a poslání laika jsou řízeny dvoupólovou jednotou křtu a světskosti. Křest posvěcuje světskou situaci. Tím, že křest zasvěcuje člověka Otci, Synu a Duchu svatému, dělá ho křesťanem, pomazaným Pána, aby mohl plně žít v Kristově církvi a být nositelem Krista a církve uprostřed lidské a časné skutečnosti.“⁵⁸

Zvláštní úloha laiků od nich vyžaduje hluboký duchovní život. Laická spiritualita má své specifické body⁵⁹:

- Charakterizuje ji především služba a „apoštolská“ spoluzodpovědnost. Závazek vůči tomuto světu nespočívá v žití víry, která přitom posvěcuje svět, ale v žití podle Ducha. Podle vlastního poslání, které je dané od Boha.
- Je formována samotným Kristem, protože vyplývá z účasti na jeho královském, prorockém a kněžském poslání v církvi.
- Je charizmatická, spočívá na vnitřní svobodě ducha a na nepřetržité novosti, kterou poskytuje život.
- Je evangelijní, protože podle ducha blahoslavenství, nejsou laici vězni rozumu a světské moudrosti, ale vytvářejí v jejich životě místo pro uskutečňování ctností: moudrosti, spravedlnosti, síly a mírnosti.

⁵⁶ Srov. BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffí, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456, 447.

⁵⁷ Srov. KOHUT: op. cit., 909.

⁵⁸ BARRUFFO: op. cit., 449.

⁵⁹ Kurz pre formátorov, Rím, 18. – 26. marec 2006, Ekleziológia a teologický náčrt laikátu (prednáška č. 3), <http://www.assisi.sk/modules/news/print.php?storyid=101>, (13.4.2007).

- Je založená na moudrosti, nakolik s dvojitou příslušností k církevnímu společenství a komunitě lidí harmonizuje požadavky božského zjevení a lidského rozumu.

Avšak laickou spiritualitu můžeme postavit také na třech nejzákladnějších bodech⁶⁰:

SPOJENÍ S KRISTEM

Základem každé křesťanské spirituality musí být Ježíšova slova o nezbytnosti živoucího spojení s ním: „Zůstaňte ve mně, a já zůstanu ve vás. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce, neboť beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,4,5)

Druhý vatikánský koncil připomíná, že laici mají „při řádném plnění světských povinností v běžných životních podmínkách neoddělovat své spojení s Kristem od svého života“ (AA 4).

MODLITBA

Jedině intenzivním modlitebním životem mohou laici nacházet uprostřed těžkostí a překážek inspiraci, sílu, odvahu, vyrovnanost, chuť k další činnosti, vytrvalost a nové oživení.

SLAVENÍ EUCHARISTIE – účast na liturgii

Křesťané – laici jsou také povoláni a pozváni k intenzivnímu eucharistickému životu. Účast na nedělní mši má pro ně být pramenem duchovního života a apoštolátu.

Laici dosvědčují, „že spiritualita a apoštolát neochromují snahu zdokonalování časného řádu věcí. Zároveň ukazují mimořádnou výšku cílů, které sledují, a naději, která je oduševňuje a kterou chtějí sdělit dalším. Je to naděje, která nevyklučuje trápení a zkoušky, ale která nemůže zklamat, protože je založena na velikonočním tajemství, na tajemství kříže a vzkříšení Krista. Laici vědí a dosvědčují, že účast na oběti kříže vede ke spoluúčasti na radosti zprostředkované oslaveným Kristem. Tak září v tomto pohledu na vnější a časná dobra vnitřní jistota toho, kdo je vidí jako prostředek a cestu k dokonalosti věčného života a respektuje tím, jejich nejvlastnější určení. To vše se děje

⁶⁰ Srov. JAN PAVEL II.: 7x o laicích – Promluvy Sv. Otce pronesené na generálních audiencích listopad 1993 – březen 1994, Základy spirituality laiků, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007), 2-4.

láskou, kterou vlévá do duše Duch svatý (Srov. Řím 5,5), abychom již na zemi měli podíl na Božím životě.“⁶¹

3.2 Charizmata laiků

„Duch uschopňuje laika k budování království, k stále většímu zlidšťování společnosti: „Zmrtvýchvstáním se Kristus stal Pánem, jemuž byla dána všechna moc na nebi i na zemi, a mocí svého Ducha dále nyní působí v srdcích lidí; nejen že v nich vyvolává touhu po budoucím věku, ale zároveň tím oduševňuje, očišťuje a posiluje ušlechtilé úmysly, jimiž se lidská rodina snaží zlidštit svůj život a podřídit tomuto cíli celou zemi“ (GS 38). Aby laici dostali svým křesťanským úkolům ve světě, přijímají od Ducha svatého zvláštní dary, které nazývá Nový zákon charizmata.“⁶²

Tyto zvláštní dary popisuje Druhý vatikánský koncil ve svých stěžejních dokumentech, které se zabývají laiky. V *Lumen gentium*, v kapitole o Božím lidu se píše:

„Týž Duch svatý kromě toho Boží lid posvěcuje, vede a zkrášluje ctnostmi nejenom prostřednictvím svátostí a služeb, nýbrž nadto své dary „přiděluje každému zvlášť, jak chce“ (1 Kor 12,11). Rozdává mezi věřící každého stavu také zvláštní milosti, kterými je činí schopnými a pohotovými přijímat různé práce či úkoly užitečné pro obnovu a další rozvoj církve, a to podle slov: „Ty projevy Ducha jsou však dány každému k tomu, aby mohl být užitečný“ (1 Kor 12,7). Tato charizmata se mají přijímat vděčně a radostně - ať už jsou oslnivá či jen prostá a běžná - neboť jsou potřebám církve zvlášť přiměřená a užitečná. Mimořádných darů se však nemáme dožadovat nerozvážně, ani od nich nemáme domýšlivě očekávat ovoce apoštolských prací. Posouzení jejich pravosti a řádného používání náleží církevním představeným; jim zvláště přísluší nezhášet oheň Ducha, ale všechno zkoumat a držet se toho, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12 a 19-21).“⁶³

A dekret *Apostolicam actuositatem* popisuje charizmata jako jeden ze základů apoštolátu laiků:

„Duch svatý, který posvěcuje Boží lid církevní službou a svátostmi, uděluje věřícím také zvláštní dary pro konání apoštolátu (srov. 1 Kor 12,7). „Přiděluje každému

⁶¹ Tamtéž 7.

⁶² BARRUFFO: op. cit., 450.

⁶³ LG 12.

zvlášť, jak chce' (1 Kor 12,11), aby ,každý sloužil druhým podle míry Božích darů', aby tak byli ,dobrymi správci rozmanité Boží milosti' (1 Petr 4,10) k budování celého těla v lásce (srov. Ef 4,16). Z přijetí těchto charizmat, a to i prostších, vzniká pro každého věřícího právo a povinnost uplatňovat je v církvi i ve světě k dobru lidí a k budování církve. Charizmata se mají uplatňovat ve svobodě Ducha svatého, který ,vane, kam chce' (Jan 3,8), a zároveň ve spojení s bratry v Kristu, především se svými pastýři. Povinností pastýřů je posoudit pravost charizmat a správnost jejich uplatnění, ne ovšem aby zhasli Ducha, nýbrž aby všechno zkoumali a podrželi, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12.19.21).⁶⁴

Laici tedy, právě proto, že jsou oživováni Duchem svatým a obdařeni jeho charizmaty, nemají čekat na jiné pověření pro vykonávání svého křesťanského poslání v církvi a ve světě. Mají však dbát, aby jejich duchovní dary zapadly do rámce ostatních charizmat a služeb obce. Jejich posouzení by mělo být přenecháno biskupům.⁶⁵

Charizmata dále rozvíjí list *Christifideles laici*, který de facto rozvíjí to, o čem již hovořil Druhý vatikánský koncil:

„Duch svatý svěruje církvi jakožto společenství rozličné úřady; zároveň ji obohacuje dalšími zvláštními dary a impulsy, nazývanými charizmata. Ta mohou nabývat různých forem, neboť jsou výrazem naprosté svobody Ducha, který je uděluje, i odpovědí na rozličné potřeby v průběhu dějin církve.

Popis a klasifikace těchto darů na různých místech Nového zákona jasně dokazují jejich velkou rozmanitost: ,Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu. Jednomu je skrze Ducha dáno slovo moudrosti, druhému slovo poznání podle téhož Ducha, někomu zase víra v témž Duchu, někomu dar uzdravování v jednom a témž Duchu, někomu působení mocných činů, dalšímu zase proroctví, jinému rozlišování duchů, někomu dar mluvit ve vytržení, jinému dar vykládat, co to znamená' (1 Kor 12, 7–10; srov. 1 Kor 12, 4–6.28–31; Řím 12, 6–8; 1 Petr 4, 10–11).

At' jsou tato charizmata mimořádná či skromná a jednoduchá, představují milosti Ducha svatého, které bezprostředně nebo zprostředkovaně přinášejí církvi užitek, Neboť jsou zaměřeny k jejímu budování, k dobru lidí a k potřebám světa.

⁶⁴ AA 3.

⁶⁵ Srov. tamtéž.
Srov. LG 12.

Ani v dnešní době nechybí výskyt různých charizmat u laiků, mužů a žen. Jsou dávana jednotlivcům, mohou však být sdílena i druhými, takže přetrvávají v čase jako vzácné a živé dědictví a tvoří zvláštní duchovní příbuzenství mezi jednotlivými lidmi. Právě s přihlédnutím k apoštolátu laiků píše Druhý vatikánský koncil: ‚Duch svatý, který posvěcuje Boží lid církevní službou a svátostmi, uděluje věřícím také zvláštní dary pro konání apoštolátu (srov. 1 Kor 12,7). ‚Uděluje každému zvláštní dar jak sám chce‘ (1 Kor 12,11) tak, ‚aby každý sloužil druhým tím darem milosti, který přijal, a abyste sami byli dobrými správci milosti Boží v její rozmanitosti‘ (1 Petr 4,10) k budování celého těla v lásce (srov. Ef 4,16).‘

Podle logiky původního darování, z něhož pocházejí, vyžadují dary Ducha od všech kdo je dostali, aby je vynaložili na vzrůst celé církve, tak jak nám to připomenul koncil.

Charizmata musí být vděčně přijímána nejen těmi, kdo je dostávají, ale také celou církví. Zahrnují v sobě zvláštní bohatství milosti pro apoštolskou dynamiku a svatost celého Kristova těla – za předpokladu, že jde o dary skutečně pocházející z Ducha a že budou uplatňovány v plném souhlasu s pravými podněty Ducha. Proto je vždy nezbytné rozlišování charizmat. Jak řekli synodální otcové, ‚nemůže být vždy snadno poznáno a přijato působení Ducha, který vane, kde chce. Víme, že Bůh působí ve všech věřících a jsem si vědomi dobrodiní, kterých se nám v charizmatech dostává – ať ve vztahu k jednotlivcům či k celé křesťanské obci. Víme však také o moci Zlého a o jeho úsilí rozsévat neklid a zmatek do života věřících i obce‘.

Proto žádné charizma nedispensuje od zpětné vazby a podřízenosti vůči pastýřům církve. Koncil píše zcela jasně: ‚Rozhodnutí o pravosti charizmat a jejich uplatňování přísluší církevní autoritě; ta je speciálně určena k tomu, aby nehasila Ducha, ale vše zkoušela a podržela to, co je dobré (srov. 1 Sol 5,12.19–21)‘, aby všechna charizmata ve své různorodosti a komplementárnosti přispívala k obecnému dobru.⁶⁶

Tato různá charizmata, jimiž jsou obdarováni jednotlivci, ale mohou být sdílena i druhými jsou velmi důležitá, protože tvoří základ jednotlivých spiritualit a to i spiritualit laiků. Jedná se vyloženě o mimořádném obdarování jedinců, které je zaměřené k dobru celého společenství.

„Vznikají a šíří se nejrůznější laická seskupení: sdružení, asociace, společnosti a hnutí; takže lze dnes mluvit o nové době seskupování laiků. Neboť právě ‚vedle tradičních sdružení, a někdy přímo z jejich kořene vznikla nová hnutí a sdružení se

⁶⁶ CHL 24.

specifickým profilem a specifickými cíly. Tak veliké je bohatství a rozmanitost darů, které Duch v církvi podporuje, tak rozmanité jsou i schopnosti a šlechetná vůle našich laiků k novým iniciativám.⁶⁷

Díky Druhému vatikánskému koncilu v sobě církev znovu objevila charizmatický rozměr, který spolu se stránkou institucionální patří k podstatě církve.⁶⁸

Otázku charizmat shrnuje Jan Pavel II. ve svém projevu k novým církevním hnutím a komunitám, „přehlídce“ charizmatické církve na svatopetrském náměstí v roce 1998:

„Charizmata jsou ve své podstatě komunikativní a umožňují ono ‚zvláštní duchovní příbuzenství mezi jednotlivými lidmi‘ (srov. ChL, 24) a přátelství v Kristu, které je základem zrodu ‚hnutí‘. K tomu, že se z původního charizmatu stane hnutí, dochází díky nevysvětlitelné přitažlivosti, kterou zakladatel vyvolává u těch, kteří se nechají oslovit jeho duchovní zkušeností. Tak hnutí, která byla uznána církevními autoritami vystupují jako určité formy seberealizace a obraz jediné církve.“⁶⁹

„Pravá charizmata nemohou směřovat jinam než k setkání s Kristem ve svátostech.“⁷⁰

3.3 Charizmatická a institucionální církev

Jak řekl papež Jan Pavel II.: „Stránka institucionální a charizmatická patří obě společně k podstatě církve a přispívají, i když odlišným způsobem, k jejímu životu, k její obnově a k posvěcování Božího lidu. Prozřetelnost vedla k tomuto znovuobjevení charizmatického rozměru církve a tak se – před koncilem i po koncilu – projevuje jedinečný rozvoj hnutí a nových společenství v církvi.“⁷¹

Dimenze charizmatická a institucionální patří k božské podstatě církve založené Kristem a neexistuje mezi nimi rozpor či protiklad. „Společně se (...) zaměřují svým

⁶⁷ CHL 29.

⁶⁸ Srov. JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, in: Příloha časopisu Nové město - Letnice 1998 (1998) 8-11, 9, čl. 4.

⁶⁹ Tamtéž, 10, čl. 6.

⁷⁰ Tamtéž, 10, čl. 7.

⁷¹ Tamtéž, 10, čl.4.

charakteristickým způsobem na obnovení vědomí vlastní identity církve, o níž se dá říci, že je sama z určitého hlediska ‚hnutím‘.⁷²

Nic nás „nelegitimuje k tomu, abychom dělili církve na levici a pravici, na prorocký stav řeholí a hnutí a na hierarchii. (...) Církve není vybudována dialekticky, nýbrž organicky. Správné je pouze to, že v ní existují různé funkce a že Bůh vždy znovu probouzí prorocké lidi – mohou to být laici, řeholní osoby, ale i biskupové a kněží – kteří dostanou pravé slovo, jež by v normálním chodu ‚instituce‘ nedostalo potřebnou sílu.“⁷³

Boží lid potřebuje ke své existenci „nosnou kostru oficiální autority na jedné straně a rozličně se projevující působení oživujícího Ducha, tedy charizma, na straně druhé.

Z historického hlediska je patrné, že charizma má jistou chronologickou prioritu, protože zakladatel identity je vždy výraznou osobností charizmatického typu. Lze dokonce říci, že charizmatická osobnost zakladatele v sobě spojuje obojí, tedy charizma i zárodek úřadu, přičemž ale charizma je v jeho případě prvořadé. (...) V dějinách Božího lidu se charizmatická linie také velmi silně projevovala v dobách velkých dějinných zlomů.“⁷⁴

A jaký je mezi institucionální církví a charizmatickou vztah? Dříve byla ze strany hierarchie patrná snaha dostat charizma pod kontrolu, ale potom se situace obrátila. „Církve totiž dala velký prostor charizmatu, které se vydalo cestou zakládání rozličných řeholních komunit a v posledních desetiletích především hnutí s velmi širokým záběrem. Problém je ale v tom, že tato hnutí se nebývale rychle institucionalizují. Charizma pak často nastupuje cestu k nabytí instituční moci v církvi, jako kdyby chtělo úřad do jisté míry absorbovat nebo dostat pod kontrolu. Je však otázkou, nakolik pak charizma ještě zůstává samo sebou, neboť to, co má být bytostně nestrukturní a žhavé jako železo roztavené ve vysoké peci, velmi rychle chladne a tuhne do pevné struktury.“⁷⁵

Církve sice dala charizmatu velký prostor, ale „žádné charizma není zproštěno závislosti a podřízenosti pastýřům církve. (...) Ve zmatku, který panuje v dnešní světě, je velmi snadné se zmýlit, podlehnout iluzím. V křesťanské formaci, kterou umožňují

⁷² JAN PAVEL II.: Výňatek z projevu ke kongresu nových církevních hnutí a komunit ze dne 27. 5. 1998, in: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 147-148, 148.

⁷³ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103, 102.

⁷⁴ POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úřad a charizma, struktury a tajemné bytí, in: Teologické texty 1 (2004), 25- 26, 25-26.

hnutí, ať nikdy nechybí prvek této důvěryplné poslušnosti biskupům, nástupcům apoštolů, ve společenství s Petrovým nástupcem!⁷⁶

Oficiální uznání existence charizmatu je pro rodící se spiritualitu hnutí, či jiného institutu, velmi důležité. „Součástí schválení je i stanovení kanonické formy daného společenství. Jednotlivá údobí dějin církve mají své ‚typické‘ kanonické formy (např. prvotní církve: cenobitské a anachoretské mnišství, středověk: řeholní kanovníky a mendikantství, novověk: apoštolské kongregace, současnost: sekulární společnosti), avšak ne vždy se nový institut musí vtělit do této ‚typické‘ formy. Málokdy však dochází k přechodu od jedné formy ke druhé, a pokud se tak děje, je to většinou spojeno i s posunutím projevu charizmatu institutu.“⁷⁷

Nová hnutí v církvi mají své stanovy schvalovány na základě Kodexu kanonického práva⁷⁸ na základě předpisů kánonů 298 – 329, které jsou shrnuty ve stati V. O sdružení věřících. Jsou zde rozlišeny veřejná a soukromá sdružení věřících.

⁷⁵ Tamtéž 26.

⁷⁶ JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, 10, čl. 8.

⁷⁷ KOHUT: op. cit., 911.

⁷⁸ Kodex kanonického práva (Codes iuris canonici), Praha: Zvon, 1994.

4 Nová hnutí v církvi

Nová církevní hnutí jsou dnes významnou součástí života církve. Jsou jedním z nejdůležitějších faktorů v procesu obnovy poslání a působení církve v současném světě. Zdůrazňují radikální rozhodnutí víry a určitý životní styl, který nezřídka kontrastuje se současnou konzumní společností. Většinou mají laický charakter, protože byla založena laiky, ale i hnutí založená kněžími mají majoritní podíl laiků. Laici, jako lidé žijící uprostřed světa, kam přinášejí světlo evangelia a všechno jím přetváří.⁷⁹ „Laici zasvěcují Bohu svět.“⁸⁰

4.1 Historie laických hnutí

4.1.1 Od počátku křesťanství do konce 18. století

„V životě církve můžeme už od prvopočátků pozorovat malé skupiny lidí žijících všedním životem. Dosvědčují to už knihy Nového zákona. Připomeňme jen život křesťanských společenství v Jeruzalémě, Korintu, Antiochii a Efezu, nebo sdružení židokřesťanů, křesťanů obrácených z pohanství, gnostiků, učedníků toho či onoho kazatele, ‚asketické‘ nebo ‚charismatické‘ skupiny atd.“⁸¹

V rané církvi fungovala různá bratrstva, která se vlivem různých okolností a vlivem velkých charismatických postav měnily v rozsáhlejší hnutí lidu.

Za počátky komunitního mnišství stojí osobnosti jako svatý Pachomius, Basil, Eusebius, Martin a Augustin. Toto mnišské hnutí se postupně rozšířilo skoro po celém území tehdejší římské říše. Zároveň s mnišským hnutím můžeme pozorovat rozvoj duchovních a charitativních sdružení.⁸²

V raném středověku nacházíme v německé oblasti tzv. „geldonie“ (bratrstva), která se věnují různým činnostem. Shromažďují dary pro církve, vzájemně si pomáhají,

⁷⁹ Srov. LUBICHOVÁ Chiara: Kdo je laik pro církvev, in: Collegamento (11.12.1986), Praha, archiv Hnutí fokoláre. Nепublikováno.

⁸⁰ LG 34.

⁸¹ SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 11.

⁸² Srov. tamtéž, 11-12.

pohřbívají své spolubratry, dávají almužny potřebným a společně se scházejí. Další podobná sdružení, kde vedle sebe žili laici i klerikové, se objevily v 10. století v některých italských městech. „Po vzoru řeholníků se laická bratrstva i sdružení kněží vzájemně podporovala duchovními i hmotnými prostředky. Docházelo k jakési ‚výměně nadpřirozených dober‘.“⁸³

Na přelomu prvního tisíciletí vznikaly často čistě laické skupiny, které se staly základem nového zájmu o mnišství. Zrodilo se mnoho variant mnišského života. Například kartuziáni, cisterciáci a další.

V 11. a 12. století a poté i ve 13. století připravovala cestu pro vznik prvních špitálních a rytířských řádů, četná laická hnutí poutníků a kajčnicků, mužů i žen žijících v radikální chudobě. Vznikají tzv. žebravé řády františkáni a dominikáni.

Velmi zajímavé a důležité v tomto období je hnutí „fratres de poenitentia“, které tvořilo přechodný stav mezi laiky a řeholníky. Šlo o zbožné laiky, kteří sice zůstali ve světě, ale obrátili se a svobodně přijali život pokání a modlitby a vzájemné pomoci. V tomto hnutí najdeme i ženy, které však zatím zůstávají v podřízenosti mužské větvi. Další neformální skupiny se vytvořily v Porýní, ve Flandrech a v Itálii.

V 15. století podnítily tato různá hnutí reformní a poustevnické impulsy „návratu k původní řeholi“ a „odloučení od světa“ (např. piagnoni ve Florencii v Itálii). A také v 16. století raší nové způsoby křesťanského života. Buď usilují o přísnější život (např. reformy řádů, z nichž vzešly kapucíni nebo bosí karmelitáni), nebo se snaží účinně reagovat na potřeby života lidu (např. společenství svaté Voršily založené Angelou Merici).

V rámci 17., 18. a 19. století stojí za zmínku protestantské a anglikánské prostředí. Vzniká pietistické a metodistické hnutí a další.⁸⁴

4.1.1.1 Mystická hnutí

Je třeba ještě zmínit další sdružení, jejich základem je snaha prožít mystické či duchovní „vnitřní osvětlení“. Tato hnutí se vyznačují důrazem na vnitřní zkušenost a vydání se Božímu působení. To je umožněno cestou pasivní kontempace, a proto se v těchto hnutích nepřisuzuje velký význam asketickému úsilí člověka nebo skutkům

⁸³ Tamtéž 12.

⁸⁴ Srov. tamtéž, 13-14.

zbožnosti. Byla většinou heretická, odmítala církev jako prostředníka mezi Bohem a člověkem. Cesta k Bohu je podle jejich učení charizmatická svoboda a přímé Boží vnuknutí.⁸⁵ „Jde o gnostické směry manichejského zaměření, které považují za prvotní princip napětí mezi dvěma protiklady: dobrem a zlem. Existovaly sekty inspirované tímto zaměřením: mesaliáni, bogomilové, pauliciáni, později albigenští a kataři, částečně jáchymité, jajícníci a flagelanti.“⁸⁶

Koncem středověku se objevuje různorodé moře náboženských hnutí, které souhrnně nazýváme bratři svobodného ducha.⁸⁷ Pro tyto skupiny spočíval duchovní život v hledání stále „čistší“ a „pasivnější“ cesty k Bohu. „Zbožštění duše lze dosáhnout cestou růstu nezištné a přečisté lásky k Bohu, jakousi absobcí božství, jímž je duše uvedena do samého tajemství Nejsvětější Trojice. Když je takto ‚zbožštěna‘, stává se vše, co dělá dílem Božím, a proto se nemůže dopustit hříchu. Jakékoliv asketické snažení je naprosto zbytečné a člověk nenesl žádnou zodpovědnost ani za vysloveně nemorální jednání.“⁸⁸

Tyto teorie jistým způsobem přežívají dodnes pod pojmem *libertas spiritus* (svoboda ducha).

Ještě je třeba zmínit veliké hnutí *alumbrados* (nazývané také *recogidos*, *alejados*) ve Španělsku (počátky jsou v 15. a 16. století). Jeho zvláštností je velký důraz na meditaci, na níž je toto hnutí založeno. Cílem bylo dosažení mimořádných mystických projevů považovaných za zvláštní projev svatosti.

Blízkým příbuzným hnutí *alumbrados*, přímo inspirovaným texty tohoto duchovního směru, byl v 17. století kvietismus.⁸⁹

4.1.2 Od začátku 19. století do Druhého vatikánského koncilu

Po období Velké francouzské revoluce se začíná formovat určitý protipól sekularizované a liberální společnosti. V rámci katolické církve vznikají různá sdružení, společnosti, večeradla, díla atd., která spojuje jediný cíl: „obnovit vliv křesťanů na

⁸⁵ Srov. SECONDIN: op. cit., 14-15.

⁸⁶ Tamtéž 15.

⁸⁷ Srov. tamtéž 16.

⁸⁸ Tamtéž 16.

⁸⁹ Srov. tamtéž 16-17.

společnost, snažící se vytěsnit ze svého života všechny náboženské projevy, a obnovit křesťanský charakter jednotlivých křesťanských společenství.⁹⁰

V tomto období vznikají dodnes aktuální hnutí. Například Apoštolát modlitby (1844), Konference svatého Vincence (1833), Kolpingovo dílo (1846) a další.

Velmi důležitá je Katolická akce. Její zrod spadá do období 1866-1868, kdy byla založena Společnost katolické mládeže a začalo působit Kongresní dílo.

Ve dvacátých letech 20. století jsou důležité různé směry obnovy církve a teologie, která se stala velmi důležitým základem pro dění na Druhém vatikánském koncilu. Patří sem biblické, liturgické, ekumenické, eklesiologické, christocentrické, patristické, pastorální, mystické a katechetické hnutí.⁹¹

Na začátku 20. století se už také objevují nová „hnutí spirituality“ a sdružení usilující o obnovu církve, která vynikají velkou úctou k Panně Marii.⁹²

Typickým příkladem byla Mariina legie (Legio Mariae), založená v roce 1921 irským laikem Frankem Duffem (1889 – 1980). Mariina legie byla vedena podle příručky, která určovala každou podrobnost týdenních setkání a poskytovala účinný a schválený nástroj k aktivní službě v církvi.

Kněz Josef Kentenich (1885-1968) je zakladatelem Schönstattského hnutí (založeno v roce 1914). Hnutí má silný mariánský důraz.⁹³

A je třeba také zmínit Hnutí fokoláre (oficiální název je Dílo Mariino). Hnutí Focolare má počátek za druhé světové války a je založeno Italkou Chiarou Lubichovou (narozena 1920). V hnutí Focolare se zdůrazňuje láska k ukřižovanému a opuštěnému Ježíši a Jednota na základě Ježíšovi modlitby k Otci: „aby všichni byli jedno, jako ty Otče ve mně a já v tobě“ (Jan 17,21). Hnutí Focolare je rozšířeno také v pravoslavné a protestantských církvích.⁹⁴

Zvláštností je v tomto období hnutí Opus Dei, které v roce 1928 založil španělský kněz Josef Maria Escriva. Má část kněžskou a silnou laickou složku. Vize Opus Dei spočívá v proniknutí do světa, zvláště do zaměstnání, duchovní zprávou a motivací.⁹⁵ Toto hnutí později získalo statut „osobní prelatury“, čímž není chápáno jako

⁹⁰ Tamtéž 20.

⁹¹ SECONDIN: op. cit., 21.

⁹² Srov. tamtéž 21.

⁹³ Srov. HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998, 125-126.

⁹⁴ Srov. tamtéž, 126-127.

⁹⁵ Srov. tamtéž 125-126.

společnost, hnutí nebo sdružení, ale jako „část Božího lidu“ (portio populi Dei), a je proto součástí hierarchické struktury církve. Prelát Opus Dei spadá pod Kongregaci pro biskupy

„Po druhé světové válce se začala objevovat nová katolická hnutí, která se zřetelněji orientovala na obnovu a přinášela Písmo a zdravé stavění Ježíše Krista do centra všeho zpátky mezi katolíky.“⁹⁶

Objevuje se mnoho sdružení snažících se obnovit průkopnictví a vliv církve v krizi zmítané společnosti (například už zmíněná Katolická akce). Jiný směr je snaha rozvinout nové formy evangelizace (hlavně ve Francii). „Od dělnických kněží se přechází k evangelizátorům v různých problémových oblastech společnosti (prostituce, odkřesťanštělé masy, komunisté), od okrajových skupin k novým kulturním modelům ke hnutím spirituality rodinného života apod.“⁹⁷ Příkladem je Équipes Notre-Dame (založeno 1939) ve Francii a další (Domus christianae – Itálie, Movimiento familiar cristiano – Argentina, Marriage Encounter – Španělsko). Existují také hnutí solidarity (Kirche in Not – Německo (tzn. Církev v nouzi), hnutí usilující o nastolení míru (Pax Christi, založené 1952) a hnutí působící v oblasti zdravotnictví apod. (CISL – odbory s křesťanskou inspirací, založené 1950).⁹⁸

V tomto období vznikají také hnutí, které se výrazněji projeví po Druhém vatikánském koncilu pokud si dokáží osvojit jeho závěry. Již bylo zmíněno Hnutí fokoláre a v Itálii nacházíme další hnutí. Například Hnutí za lepší svět (Movimento per un Mondo Migliore) bylo inspirováno papežem Piem XII., který se stále znovu a znovu vracel k otázce duchovní, mravní a sociální rekonstrukce. Zakladatelem je jezuita R. Lombardi. Toto hnutí nikdy nemělo členství, ale spíše představovalo vizi a inspiraci, která byla sdílena skrze duchovní cvičení a kursy.⁹⁹ Dalšími hnutími jsou Hnutí oáza (založeno roku 1950 jezuitou P.V. Rotondim) a Hnutí pro Sanctitate (založeno kolem roku 1947 Mons. G. Giacquintem).¹⁰⁰

Následující nová hnutí byla založena s jasnou vizí evangelizace běžných (tzv. nedělních) katolíků. Jedno z prvních a nejučinnějších bylo hnutí Cursillo, což je doslova „krátký kurz“ a založil je ve Španělsku v roce 1949 biskup Juan Hervas. Původním

⁹⁶ Tamtéž 126.

⁹⁷ SECONDIN: op. cit., 22.

⁹⁸ Srov. tamtéž, 23.

⁹⁹ Srov. HOCKEN: op. cit., 127-128.

cílem bylo, aby účastníci získali živou zkušenost s křesťanskou vírou. Toto hnutí se rozšířilo ze Španělska do Spojených států amerických a odtud proniklo do ostatního anglicky mluvícího světa (včetně dalších církví, hlavně anglikánských).

František Blachnický (1921-1987) založil v Polsku vlivné hnutí Světlo-Život. Blachnický se po svém obrácení v nacistickém táboře, kde byl odsouzen k smrti, stal knězem. Dostal za úkol organizovat duchovní cvičení pro chlapce – ministranty. Vytvořil novou formu dvoutýdenních cvičení, ve kterých představil způsob následování Ježíše Krista v každodenním životě. Tyto duchovní cvičení nazvané Oázy vyústily v roce 1976 ve vznik nového hnutí Světlo-Život. V první řadě se snažilo a snaží vést lidi ke Kristu, vede k obrácení k nové dospělosti v lásce Kristově a službě druhým a snaží se vytvořit nové prostředí oživené Kristovou láskou. Velký důraz byl kladen na evangelizaci a ekumenismus. Blachnický vedl v Polsku náročný boj s komunistickými orgány a hnutí Světlo-Život se stalo duchovním základem pro velkou část polského odborového hnutí Solidarita, které připravilo cestu k nenásilné revoluci a pádu komunismu v Polsku v roce 1989.¹⁰¹

„V Maďarsku v té době působilo hnutí Regnum Marianum, které však jen stěží odolávalo represím politického systému; situace se zlepšila až po koncilu v sedmdesátých letech. Tehdy se objevují v Maďarsku také Základní společenství církve P. György Bulányho, která se snažila vydávat radikální svědeckví evangelia.“¹⁰²

Hnutím duchovní obnovy, které se však rozvíjelo poměrně pomalu bylo Foyers de Charité (doslova to znamená Domovy lásky). Toto hnutí založené roku 1936 knězem Finetem, inspirovaným a vedeným Marthe Robinovou,¹⁰³ je sítí domů, ve kterých žijí laici, muži a ženy, zasvěcení v celibátu, žijí životem lásky, služby a jednoty pod vedením kněze. Hnutí zdůrazňuje jednotu s ukřižovaným Ježíšem a přijetí duchovního mateřství Mariina, klade důraz na evangelizaci. Je rozšířeno ve Francii a francouzsky mluvících zemích v Africe a stále se šíří.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Srov. SECONDIN: op. cit., 23.

¹⁰¹ Srov. HOCKEN: op. cit., 128-130.

¹⁰² SECONDIN: op. cit., 24.

¹⁰³ Marthe Robinová (1902-1981); mystička, která se živila pouze eucharistií a byla také stigmatizovaná.

¹⁰⁴ Srov. HOCKEN: op. cit., 130-131.

4.1.3 Období po druhém vatikánském koncilu

Po koncilu se s novou silou prosadila již dříve založená hnutí (Legio Mariae, Hnutí fokoláre, Cursillos...). „Vznikla také nová ‚velká‘ hnutí nebo církevní sdružení spolu s novými zkušenostmi ‚společenství církve‘ vyznačujícími se chudobou, nevýrazným rozšířením a spontánním přijetím ze strany křesťanů. Jde o základní společenství církve v Latinské Americe a malá křesťanská společenství v Africe.“¹⁰⁵

Došlo také k velké krizi tradičních forem sdružování křesťanů. V rámci usilovného hledání nových kvalit života církve a prorockých duchovních darů krystalizují dvě protichůdné tendence. „Vytvářejí se neomilitantní skupiny a neomystická sdružení.“¹⁰⁶

4.1.3.1 Neomilitantní skupiny

„Za neomilitantní skupiny můžeme označit sdružení, která radostně přivítala epochální dopad sociálně kulturních změn společnosti a práci v sociální oblasti. Za svůj přednostní úkol si vytyčila pomáhat utlačovaným v boji za uznání jejich práv, protože to považovala za přednostní cestu k budování Božího království.“¹⁰⁷ V Evropě a v Severní Americe se objevuje bezpočet skupin všech možných zaměření, které lze charakterizovat jako hnutí nesouhlasu a snahy vymanit se z klasických a tradičních forem života. V ostatních světadílech (tzv. země třetího světa) se toto hnutí tak neprojevovalo. Vznikají různá základní společenství církve, která se počátkem 70. let stanou průkopníky rozkladu tradičního katolictví (např. společenství Svatého Pavla za Hradbami v Římě a další). Jejich vliv však netrval dlouho, protože nedokázala vnímat novou silnou touhu v církvi po posvátnu a hluboké duchovní zkušenosti.¹⁰⁸

Také se rozvíjeli iniciativy toužící po solidaritě. Rozvíjeli se skupiny dobrovolné angažovanosti, které se pohybují mezi neomilitantním i neomystickým hnutím. Některé skupiny se rozrostly do mezinárodních měřítek. Jean Vanier založil 1964 v Trosly (sever Francie) první společenství Archa, v němž společně pracují a žijí zdraví i

¹⁰⁵ SECONDIN: op. cit., 26.

¹⁰⁶ Tamtéž 27.

¹⁰⁷ Tamtéž 27.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž 27-28.

postižení lidí. Dnes tato mezinárodní federace sdružuje přes sto různě specializovaných komunit na celém světě.¹⁰⁹

Odlišná je zkušenost základních společenství církve, která vznikla v Latinské Americe a objevují se také v Asii a Africe a dnes jsou rozšířeny na celém světě. „Jde o malé skupiny křesťanů, které uprostřed tradičních struktur (farností) a v plném společenství s místní hierarchií odpovídají za katechezi a liturgii, za svátosti a solidaritu mezi věřícími, starají se o chudé a snaží se o rozvoj aktivní účasti věřících na životě církve.“¹¹⁰

4.1.3.2 Neomystické skupiny

„V bouřlivém období konce 60. let vznikají také nová neomystická hnutí. Jsou to skupiny a sdružení zdůrazňující potřebu spirituality a formace pro svůj život, avšak odsunující do pozadí sociální nasazení svých členů, které podle nich není tak nezbytné a potřebné.“¹¹¹

Hnutím zaměřeným na evangelizaci byl Neokatechumenát, který také vznikl ve Španělsku. Založen byl Franciscem Arguellem, zvaným Kiko v chudinské čtvrti nedaleko Madridu v roce 1964. Kiko Arguello začal žít mezi chudými podle vzoru francouzského saharského mnicha Charlese de Foucalda (1858-1916). Neokatechumenát vyrostl právě ze zkušenosti sdílení evangelia s chudými. Toto hnutí se snaží ze svých členů vytvořit stále komunity obnovy.¹¹²

V roce 1967 vzniká v Spojených státech amerických charizmatiké hnutí v katolické církvi. Velmi rychle se rozšířilo po celém světě a klade si za cíl obnovit život věřících tím, že se otevrou Duchu svatému, objeví svá charizmata a budou je uskutečňovat. Z charizmatiké obnovy vychází mnoho nových společenství (Komunita Blahoslavenství, Emmanuel, Chemin Neuf), která se dále rozvíjí.¹¹³

Z mládežnického hnutí, které začal v roce 1954 v Miláně mladý kněz Luigi Giussani (narozen 1922), se zrodilo hnutí *Communione e Liberazione* (název znamená v podstatě osvobození skrze a pro společenství). Na rozdíl od Cursillo a Hnutí fokoláre,

¹⁰⁹ Srov. tamtéž 28.

¹¹⁰ Tamtéž 28.

¹¹¹ Tamtéž 29.

¹¹² Srov. HOCKEN: op. cit., 129.

¹¹³ Srov. tamtéž 29.

byl záměr *Comunione e Liberazione* postaven více na veřejném než na soukromém. Ježíš Kristus je postaven jako střed vesmíru a historie, společenství církve je centrem Ježíšovi přítomnosti v historii. Křesťan má uchopit Krista jako život pro celého člověka, jímž se v zásadě rozumí člověk ve společnosti. Hnutí má vizi vytvoření nové křesťanské kultury skrze evangelizaci pojímanou jako vyhlásování Krista celé osobnosti a celé společnosti.

Comunione e Liberazione nemá formální členství, ani není děleno na mužskou a ženskou větev. Účast spočívá v osobním zapojení na shromážděních a skupinách vedených ideály, prioritami a vizemi *Comunione e Liberazione*. Účastníci sdílejí zkušenost Krista v církvi a tato pravidelně sdílená zkušenost tvoří soudržnost tohoto hnutí. V centru hnutí stojí skupina lidí žijících v celibátu nazvaná *Memores Domini*. Žijí v malých komunitách a pracují ve světě. *Comunione e Liberazione* je rozšířeno hlavně v Itálii, ale od druhé poloviny 80. let se začalo šířit i do dalších evropských zemí a ameriky.¹¹⁴ Hnutí realizuje množství kulturních, vydavatelských, mládežnických, misijních, politických i jiných aktivit. Tím se spojuje mystický směr s velmi intenzivním sociálně politickým nasazením.¹¹⁵

Poměrně odlišným hnutím je *Komunita Sant'Egidio*, která vznikla setkáním římských středoškoláků během nepokojů v roce 1968. Jmenuje se podle klášterní kaple v Trastevere (Itálie), kde se začali scházet její členové. Také *Sant'Egidio* objevilo primát Božího slova a potřebu jasné evangelizace, snaží se vyjádřit svoji zapálenou víru v oživené liturgii. Vyznačují se prací pro chudé a sociální spravedlností. Zajímavá je jejich role zprostředkovatelů dohody o příměří mezi vládou a vzbouřenci v Mozambiku v Africe.¹¹⁶

„Dnes jsme svědky mohutného rozmachu hnutí ‚neomystického‘ směru. V mnoha farnostech začaly systematicky působit skupiny neokatechumenátu, obnovy v Duchu, *Cursillos*, *fokolarínů*, základních společenství církve atd. Zdá se ale, že tato aktivita často není upřímným procesem obnovy, ale příliš jednoduchým řešením těch duchovních správců, kteří nevědí, jakými prostředky shromáždit své ‚ovečky‘; ‚pronajímají‘ tedy společenství věřících, za jejich duchovní správu odpovídají, různým skupinám a hnutím, které na ně často uplatňují vysloveně monopolní vliv. Vznikají tím

¹¹⁴ Srov. tamtéž, 131-132.

¹¹⁵ Srov. *SECONDIN*: op. cit., 30.

¹¹⁶ Srov. *HOCKEN*: op. cit., 132-133.

těžko řešitelná napětí mezi skupinami věřících ve farnosti i mezi farnostmi navzájem.“¹¹⁷

4.2 Kritéria začlenění nových hnutí do církve a jejich uznání

4.2.1 Synod o laicích a Christifideles laici

„Nově vzniklé skupiny a sdružení se usilovně snaží dosáhnout oficiálního uznání ze strany církevní hierarchie. To ukazuje, že hnutí dosáhlo takových rozměrů, že se už neobejde bez pevného právního rámce, jehož cílem je zajistit mu dostatečnou svobodu, ale i kontrolu a řízení, a že některá významná hnutí ztrácejí ve složité pluralistické společnosti své prvotní nadšení i schopnost žít a dobře se orientovat.“¹¹⁸ To pro daná hnutí skýtá určité výhody, ale i úskalí. Problémem je i začlenění těchto hnutí do života místních církví, protože si nárokují právo na „charismatickou“ vyhraněnost a nezávislost.¹¹⁹ Na biskupském synodu o povolání a poslání laiků, který proběhl v říjnu 1987 v Římě¹²⁰, se velmi diskutovalo o tom, jaká kritéria stanovit, aby sdružení mohla být uznána církví.¹²¹ Po tomto synodu následoval posynodální list Jana Pavla II. Christifideles laici¹²², v kterém jsou kromě osobních postřehů papeže shrnuty závěry synodu a v němž papež ukazuje, kudy se má v dané oblasti církev ubírat. Teto list byl publikován 30. ledna 1989, avšak datovaný 30. prosince 1988, měl odpovědět na zásadní otázky v oblasti hnutí a sdružení v církvi.¹²³

¹¹⁷ SECONDIN: op. cit., 31.

Další odkazy k této problematice:

OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství,

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).

KOLEK L.: Farnost a nová hnutí v církvi, videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=93>, (13.4.2007).

¹¹⁸ SECONDIN: op. cit., 31.

¹¹⁹ Srov. OPATRŇY Aleš: Hnutí a malá společenství,

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).

¹²⁰ O synodu o laicích více: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 33-38.

¹²¹ Srov. SECONDIN: op. cit., 31-32.

¹²² JAN PAVEL II.: Christifideles laici, Praha: Zvon, 1996.

O Christifideles laici podrobněji:

SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 39-46.

¹²³ Srov. SECONDIN: op. cit., 39.

Kritéria příslušnosti různých hnutí k církvi byly na synodu velmi diskutovány, ale samotné návrhy na jejich určení zůstaly spíše v obecné rovině.¹²⁴ List Christifideles laici se k tomu vyjádřil:

„K rozlišování jednotlivých laických sdružení lze za základní považovat tato kritéria:

- **Primát povolání každého křesťana ke svatosti**, která se projevuje ‚v plodech milosti, které Duch svatý vyvolává ve věřících‘, kteří tak rostou k plnosti křesťanského života a k dokonalosti lásky.

V tomto smyslu jsou všechna laická sdružení vybízena k tomu, aby byla stále více nástrojem svatosti v církvi, nástrojem, který bude podporovat a pěstovat ‚co nejužší jednotu mezi praktickým životem svých členů a jejich vírou‘.

- **Odpovědnost za vyznávání katolické víry**, s kterou věřící přijímají a hlásají pravdu o Kristu, církvi a člověku v poslušnosti k učitelskému úřadu, který ji autenticky interpretuje. Každé laické sdružení proto musí být místem hlásání a předkládání víry, jakož i věroučné výchovy, která zahrnuje celý obsah víry.

- **Svědectví hluboce přesvědčeného společenství**, které v synovském spojení s papežem, ‚trvalým a viditelným principem‘ jednoty univerzální církve, a s biskupem, ‚viditelným principem a základem‘ partikulární církve; vyžaduje se též ‚vzájemná úcta ke všem formám církevního apoštolátu.‘

Společenství s papežem a biskupem se musí projevovat v upřímné ochotě přijímat jejich nauku a pastorační směrnice. Společenství s církví vyžaduje uznávat legitimní pluralismus laických sdružení a zároveň ochotu se všemi spolupracovat.

- **Souhlas a účast na apoštolském cíli církve**, totiž účast na ‚evangelizaci a posvěcení lidí, jakož i na křesťanském vzdělávání jejich svědomí tak, aby byli tito lidé schopni pronikat duchem evangelia různá společenství a prostředí.‘

V tomto bodu je vyžadována od všech laických sdružení i od každého jednotlivce misionářská horlivost, která z nich vytvoří stále aktivnější nástroje nové evangelizace.

- **Závazek k angažované přítomnosti v lidské společnosti**, tak, že se ve světle sociálního učení církve postaví do služby člověku v jeho plné důstojnosti.

¹²⁴ Srov. tamtéž 41.

Laická sdružení musí vyvolávat živou angažovanost v účastenství a solidaritě, aby se ve společnosti vytvořily spravedlivější a bratrštější životní podmínky.

Uvedená základní kritéria mohou být ověřována na konkrétních plodech, které provázejí život a působení různých sdružení, jako např. obnovená radost z modlitby, kontemplace, touha po liturgickém a svátostném životě; úsilí o povolání ke křesťanskému manželství, ke kněžství a k řeholnímu životu; ochota k spolupráci na církevních programech a iniciativách na místní, národní a mezinárodní úrovni; angažovanost v katechezi a pedagogická schopnost vychovávat křesťany; motivace ke křesťanské přítomnosti v různých místech společenského života, budování a vedení charitativních podniků; duch chudoby ve smyslu evangelia z velkodušné lásky ke všem; konverze a návrat ke křesťanskému životu u těch pokřtěných, kteří se od společenství daleko „vzdálili“.¹²⁵

Dále zde byla rozebrána problematika oficiálního uznání ze strany církevní autority. Christifideles laici o tom píše: „Je nanejvýš vhodné, aby některá nová sdružení a hnutí na základě národního nebo mezinárodního rozšíření získala oficiální uznání, výslovnou aprobaci od příslušné církevní autority. V tomto smyslu to doporučil už koncil: ‚Vztah k hierarchii může mít apoštolát laiků různý, podle svých různých forem a cílů... Některé formy apoštolátu laiků hierarchie výslovně uzná, i když v různé míře. Navíc pak může církevní autorita se zřetelem k potřebám obecného dobra církve vybrat některá z těch apoštolských sdružení a institucí, která bezprostředně sledují duchovní cíl, a zvláštním způsobem je podporovat; za ně pak přebírá zvláštní odpovědnost.‘

Mezi různými formami laického apoštolátu, které jsou ve zvláštním vztahu k hierarchii, synodní otcové výslovně připomněli různá hnutí a spolky Katolické akce, v nichž ‚laikové z podnětu Ducha svatého organicky a natrvalo vstupují ve společenství s biskupem a kněžími, aby podle svého povolání a na základě specifické metody přispívali k upevnění celého křesťanského společenství a věrně a efektivně sloužili pastoračním plánům a oživování všech oblastí života duchem evangelia.‘¹²⁶

A co se týče ostatních sdružení, která chtěla dosáhnout oficiálního uznání, měla papežská rada pro laiky vypracovat seznam již schválených a ve spolupráci se Sekretariátem pro jednotu křesťanů sestavit kritéria pro schvalování sdružení ekumenických.¹²⁷ „Tento pokyn vydal sám papež.“¹²⁸

¹²⁵ CHL 30.

¹²⁶ Tamtéž 31.

¹²⁷ Srov. tamtéž 31.

¹²⁸ SECONDIN: op. cit., 44.

K tématu sdružení a hnutí najdeme v *Christifideles laici* další zajímavé poznámky v oblasti obnovy příliš rozlehlých farností, vzdělání, evangelizace, dobrovolné angažovanosti, ekologie, kultury a míru.¹²⁹

4.2.2 Další kritéria na začlenění nových hnutí do církve

Stanovit kritéria pro klasifikaci jednotlivých hnutí a sdružení v církvi není vůbec jednoduché. Není snadné zjistit jejich motivaci, skryté i zjevné úmysly, vztahy mezi členy i vztahy k ostatním a roli vedoucích, řadových členů, mužů a žen.¹³⁰ „Doposud nemáme jednotný a ucelený systém klasifikace hnutí a sdružení v církvi.“¹³¹ Uvedu zde návrh pro klasifikaci hnutí ze specificky církevního pohledu:¹³²

SPECIFICKY CÍRKEVNÍ PRVKY

- **Postavení Božího slova:** Přijetí prostřednictvím zbožného naslouchání, nebo důraz na jeho svobodné vnitřní přijetí? Společný údiv nad Božím slovem a úcta k němu, nebo souhrn vhodných a zneužitelných výroků? Jaké prostředky se používají k interpretaci Božího slova: vědecká exegeze, existenciální interpretace, četba pro lid, promodlená četba (*lectio divina*). Nepřístupuje se k Božímu slovu fundamentalisticky, autoritářsky, s přílišnými emocemi, sapienciálně, alegoricky? Jaké postavení má věroučná tradice v četbě Písma svatého, zvláště co se týká kristologie a učení o Duchu svatém?

- **Vztah ke svátostem:** Dá se pozorovat osobní svátostný život s použitím symbolů, textů a gest, jež odpovídají chápání skupiny? Nebo se hnutí pohybuje ve starých rituálních formách bez snahy vnést je do současné kultury (slavení velikonoce,

¹²⁹ Srov. tamtéž 44-46.

¹³⁰ Srov. tamtéž 66.

¹³¹ Tamtéž 66.

¹³² Tamtéž 79-81.

Otázkou klasifikace, stanovení kritérií pro hnutí v církvi se dosti podrobně zabývá: SECONDIN Bruno: *Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: KN, 1999, 66-82, kde se hovoří o úskalích této klasifikace, je zde rozpracovaná terminologie a rozepsaná klasifikace z různých pohledů, jako je pastorační a sociálně kulturní aspekty. Dále jsou zde navržena kritéria na základě sociálně církevních prvků, životních projevů těchto hnutí a velmi důležitých specificky církevních prvků, která uvádím i v této práci.

křtu, svátosti smíření)? Nejde pouze o striktně předepsaný rituál bez jakékoliv snahy přizpůsobit ho dnešnímu chápání? Jaký je vztah mezi laiky a kněžími v rámci slavení svátostí a na jaké teoretické prvky se tento vztah odvolává?

- **Úloha a forma liturgie:** Jde o okrajovou záležitost, je v ní tendence k mystice nebo k mystifikaci, osobní kompenzace, netíhne k protestantismu? Převažuje cit pro slavení *církve* „zde a nyní“, v němž má své místo adorace a přímlyvy? Nebo převládá ritualistická strnulost a falešným ekumenismem zakrývaný eklektismus? Jak se v liturgii odrážejí nekřesťanské liturgické tradice?

- **Pedagogický proces:** Jak probíhá vstup do hnutí (skupiny): je postupný, má jednotlivé kroky, znamení, kontroly, v souladu s daným programem? Jak se z hnutí odchází? Vyloučením, útekem, po vzájemném dialogu? Jaký význam má společné dědictví a kdo je obohacuje? Jaké se uplatňuje ověřování, rozvoj projektů a plánů, společné rozlišování celého společenství, a jak se to děje konkrétně? Za jakých okolností a jakými procedurami?

- **Vzájemné vztahy členů:** jsou bratrské, vertikální, horizontální, uzavřené v rámci malých skupin, v rámci rozhodnutí představených, v linii poslušnosti? Projevuje se v této oblasti autoritářství, paternalismus, výlučnost některých vztahů nebo vylučování některých členů ze vzájemné komunikace?

- **Vztah tvořivosti a struktur:** Převažuje spontánnost, mnohotvárnost, úcta k osobnímu bohatství, intuice? Nebo má přednost stálý řád, struktura podle přidělených úkolů, rutina, vše typické (i ve způsobu řeči), to, co bylo někým přikázáno a předepsáno? Existuje povinná četba (knihy, časopisy, pomůcky, letáčky nebo okružní listy)?

- **Vztah mezi malou a velkou církví:** Skupina (hnutí) se podílí na životě církve, nebo žije v naprosté izolaci jako elitářský spolek? Udržuje si vědomí, že je jednou mezi mnoha komunitami, nebo směřuje k totalitě a výlučnosti („my jsme jedinou správnou cestou!“)?

4.3 Spiritualita nových hnutí

V rámci nových církevních hnutí a komunit vyvstává otázka spirituality těchto hnutí. Spiritualita jednotlivých hnutí se nepochybně liší, ale můžeme objevit jednotící prvek pro všechny tyto spirituality a tou je spiritualita společenství, kterou doporučuje papež Jan Pavel II. ve svém apoštolském listu *Novo millennio ineunte*: „Spiritualita společenství znamená v první řadě obrátit srdce k tajemství Trojice, která v nás přebývá a jejíž jas máme zachytit také na tváři bližních, žijících kolem nás. Spiritualita společenství znamená též schopnost vnímat v rámci hluboké jednoty tajemného těla církve každého bratra ve víře jako někoho, kdo ‚mi patří‘, abychom dokázali sdílet jeho radosti i utrpení, vytušit jeho přání, postarat se o jeho potřeby, nabídnout mu opravdové a hluboké přátelství. Spiritualita společenství znamená dále schopnost vidět v druhém především to pozitivní, abychom ho mohli přijmout a ocenit jako Boží dar: ‚dar pro mě‘, kromě bratra, který ho přímo dostal. Spiritualita společenství je také umění ‚vytvořit prostor‘ bratru tím, že poneseme břemena jeden druhého (srov. Gal 6,2) a budeme čelit sobeckému pokušení, které na nás neustále útočí a vyvolává soupeření, kariérismus, nedůvěru a žárlivost. Nedělejme si iluze: bez této duchovní snahy by vnější nástroje společenství nebyly k ničemu. Staly by se bezduchými strukturami, spíše maskami, které společenství jen předstírají, než že by byly cestou k jeho vyjádření a růstu.“¹³³

Je to právě spiritualita společenství, která vtiskuje „institucionálnímu řádu duši a vede jej k důvěře a otevřenosti, která plně odpovídá důstojnosti a zodpovědnosti každého člena Božího lidu.“¹³⁴

V minulosti se více kladl do popředí aspekt individuální cesty k Bohu, která se vyznačovala těmito požadavky:¹³⁵

- Samota a únik od tvorů, aby se dosáhlo mystického spojení s Trojicí v sobě. Klasická je cesta svaté Terezie z Avily, která se snaží spojit s Bohem uvnitř svého srdce, kde On žije.
- Pro zachování samoty se vyžaduje mlčení

¹³³ JAN PAVEL II.: *Novo millennio ineunte*, <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000442.pdf> (14.4.2007), 43.

¹³⁴ Tamtéž 45.

¹³⁵ LUBICHOVÁ Chiara: *Cesta ke společenství*, Praha: Nové město, 2005, 24.

- Pro oddělení se od ostatních lidí se používá závoj a klauzura a kromě toho i zvláštní oděv.
- Pro napodobování Kristova utrpení se konají nejrůznější, často velmi tvrdá, pokání, posty a bdění.
- Často se člověk poslušností podřizuje svému představenému
- Skládají se také sliby čistoty a chudoby.
- Člověk se na dlouhou dobu uchyluje do své místnosti, aby se modlil a meditoval.

V nových církevních hnutích a komunitách se prosadila právě spiritualita společenství a jako její příklad lze uvést některé základní teze zakladatelky Hnutí fokoláre Chiary Lubichové:¹³⁶

- **Iniciativa:** „Přines lásku tam, kde ji nenacházíš, a najdeš ji.“ (Jan z Kříže)
Křesťanská láska nečeká na podnět, na který by mohla odpovědět. Bez toho, aby očekávala lásku z druhé strany, dělá první krok. Kristus miloval i své nepřátele a svým učedníkům přikázal lásku k nepřítelům.
- **Univerzálnost:** Láska nikoho nevynechává: směřuje ke konkrétnímu bližnímu a upřednostňuje ty, jenž trpí a jsou na ni odkázáni.
- **Přijetí:** Cestou k poznání a skutečnému pochopení druhého a jeho názorů je dialog. To, co má cenu, je trpělivost a pozornost, neplatí předsudky a spekulace.
- **Stejné ocenění všech:** Přijetí bližního kvůli Kristu nedovoluje jeho vyloučení a ponížení. Kulturní a sociální rozdíly, které nám společnost za určitých okolností vnucuje, ztrácí v bratrství s Kristem platnost. „Každý, kdo chce uskutečnit jednotu, se může dovolávat jenom jediného práva: práva sloužit všem, protože je to Bůh, kterému v nich slouží“ (Chiara Lubichová) Uctívání Boha se v podstatné míře děje v obrácení se k bližním.
- **Pravdivost:** Tajnůstkaření a přetvářka rozbíjejí jednotu. Lidé vnitřně rozdělení a dvojací se opírají o sebe samé, ne však o pravdivost v Bohu, který je jen jeden.

¹³⁶ CORDES Paul Josef: Znamenia nádeje, Bratislava: Nové mesto, 1998, 135.

Jakou důvěru v sílu Boží pravdy mají obhájci pastoračních strategií a spekulanti církevních šachovnicových tahů?

- **Vzájemnost lásky:** Láska sdílí život sestry i bratra. Je radikální výzvou našemu „já“ a zároveň nás vede k tomu, aby jsme žili život toho druhého.

Ve společenství totiž může být Kristus přítomný, jak sám slíbil: „Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich.“ (Mt 18,20) a spiritualita nových hnutí a komunit k němu nepochybně chce směřovat.

4.4 Další vývoj

Žijeme stále v atmosféře hlubokých kulturních a společenských změn. Můžeme dokonce hovořit o krizi hodnot a modelů, norem a sociálních vztahů. Svět se neustále mění. „Zcela nový svět už po několik desetiletí nutí církve vyjít z uzavřenosti, vést dialog se všemi lidmi a dát hodnotné odpovědi na očekávání i zklamání dnešní generace. Antropologická proměna staví církve do nové pozice a žádá jí, aby se naučila žít uprostřed pluralistické, sekularizované, mnohotvaré, a dokonce polyteistické společnosti. Proto nelze brát svět jako nebezpečí, před nímž je třeba se bránit, nýbrž jako něco nového, v čem je třeba najít své místo tím, že přizpůsobíme situaci své uspořádání i vnější vystupování. Tak bude možné jít vstříc postmodernímu světu, aniž bychom se uzavírali pře možnostmi, které přináší člověku a jeho svobodě.“¹³⁷

„Nové církevní, společenské, hospodářské, politické a kulturní skutečnosti dnes vyžadují s mimořádnou intenzitou aktivitu laiků. Nikdy nelze schvalovat nečinnost, dnes je to však vina ještě větší. Nikomu není dovoleno zůstat nečinným.“¹³⁸ V tomto kontextu je důležité vidět činnost nových hnutí, jejichž členy jsou hlavně laici.¹³⁹ Touto činností je nepochybně také evangelizace. Už apoštol Pavel řekl: „Běda, kdybych nehlásal evangelium!“ (1 Kor 9,16).

¹³⁷ SECONDIN: op. cit., 51.

¹³⁸ CHL 5.

¹³⁹ O pohledu na nové sociální, kulturní a náboženské skutečnosti konce 20. století více: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 52-64; CORDES Paul Josef: Znamená nádeje, Bratislava: Nové mesto, 1998, 157-162.

A v tomto kontextu vyzýval k nové evangelizaci jeden z největších nástupců apoštolů, papež Jan Pavel II.

4.4.1 Nová evangelizace

V dnešní době je pro většinu katolíků pojem evangelizace vcelku stále neznámý. „Katolická církev je ve svých strukturách vysoce instituční, svátostná a hierarchická. Její aktivity jsou zaměřeny především na výuku a pastorační práci vlastních členů, jejich potřeby a požadavky instituci krajně zatěžují. Pohlcení vnitřními problémy církve a příležitostně otázkami míru a spravedlnosti, pocítují katolíci poměrně malou odpovědnost za šíření víry.“¹⁴⁰

Církev však má za sebou dlouhé dějiny misijního působení.¹⁴¹

Avšak od 16. století se šíření křesťanství mimo Evropu považovalo spíše za zvláštní povolání misijních řádů a společností než za odpovědnost všech členů církve. Dokonce i v těchto omezených kruzích katolíci před Druhým vatikánským koncilem zřídka hovořili o evangelizaci.¹⁴²

Průlomem ohledně evangelizace byl právě Druhý vatikánský koncil. Hned v první větě své konstituce o církvi *Lumen gentium* píše: „Kristus je světlo národů. Proto tento posvátný sněm, shromážděný v Duchu svatém, má vřelou touhu hlásáním evangelia všemu stvoření (srov. Mk 16,15) osvětlit všechny lidi jasným světlem Kristova světla, které září na tváři církve.“¹⁴³

Evangelizace se stala důležitým tématem tohoto koncilu, a také už byl zdůrazněn podíl laiků na evangelizaci: „Proto laici i tehdy, když se zabývají časnými věcmi, mohou a mají vykonávat hodnotnou činnost pro evangelizaci světa.“¹⁴⁴

Zásadněji hovoří o laicích a evangelizaci dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*:

„Laikům se naskýtají nesčetné příležitosti ke konání apoštolátu evangelizace a posvěcování. Samo svědectví křesťanského života a dobré skutky, konané v nadpřirozeném duchu, mají sílu přitahovat lidi k víře a k Bohu. Pán přece řekl: ‚Tak ať

¹⁴⁰ DULLES Avery, *Nová evangelizace*, in: *Teologické texty* 6 (1995), 183-186, 183.

¹⁴¹ Stručný přehled evangelizace v dějinách církve podává papež Jan Pavel II. v knize *Překročit práh naděje* v 18. kapitole - *Výzva k novému hlásání evangelia: JAN PAVEL II.: Překročit práh naděje*, Praha: Tok, 1995, 105-113.

¹⁴² Srov. DULLES: op. cit., 183.

¹⁴³ LG 1.

¹⁴⁴ LG 35.

vaše světlo svítí lidem, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce v nebesích‘ (Mt 5,16).“¹⁴⁵

Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes* dokonce zdůrazňuje různost darů věřících a jejich jednotu:

„Věřící křesťané mají různé dary, proto musí spolupracovat na díle evangelizace každý podle své možnosti a schopnosti, podle svého zvláštního daru a své služby. Je však třeba, aby ti, kteří sejí, i ti, kteří žnou, ti, kteří sázejí i kteří zalévají, všichni byli jedno, aby se ‚spolu snažili svobodně a spořádaně o stejný cíl‘ a jednomyslně vynakládali síly k budování církve.“¹⁴⁶

Druhý vatikánský koncil už také zmiňuje laické formy apoštolátu. „Tyto formy apoštolátu, ať se jmenují Katolická akce nebo jinak, konají v naší době cenný apoštolát.“¹⁴⁷ Zdůrazňuje bezprostřední cíl těchto organizací, kterým je „apoštolský cíl církve, totiž evangelizace a posvěcování lidí a křesťanské utváření jejich svědomí tak, aby tito lidé byli schopni pronikat duchem evangelia různá společenství a prostředí.“¹⁴⁸

V duchu Druhého vatikánského koncilu pokračoval papež Pavel VI., pro kterého evangelizace znamená závazek, který rozhodne o budoucnosti Církve.¹⁴⁹ V roce 1974 si zvolil za téma synody biskupů evangelizaci moderního světa a z materiálů vypracovaných touto synodou sestavil v roce 1975 svou apoštolskou exhortaci o evangelizaci *Evangelii nuntiandi*.¹⁵⁰

O evangelizační činnosti laiků se píše:

„Laikové jsou svým povoláním postaveni do středu světského prostředí a jsou určeni k nejrůznějším časným úkolům. Proto také mají hlásat evangelium zvláštním způsobem.

Jejich hlavní a bezprostřední úlohou není zakládání a rozvoj církevních komunit, neboť to je specifickým úkolem duchovních pastýřů, nýbrž mají uvádět ve skutečnost všechny skryté křesťanské a evangelizační možnosti, které již v konkrétním světovém dění existují a působí. Vlastním polem jejich evangelizační činnosti je rozsáhlý a složitý svět politiky, hospodářství a sociálních vztahů, jakož i svět kultury, věd a umění, mezinárodního života a hromadných sdělovacích prostředků. Jsou jim však otevřeny i jiné situace, přístupné pro evangelizaci, jako jsou např. manželská láska, rodina,

¹⁴⁵ AA 6.

¹⁴⁶ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002, 28.

¹⁴⁷ AA 20.

¹⁴⁸ Tamtéž 20.

¹⁴⁹ CORDES: op. cit., 206.

výchova dětí a dospívající mládeže, zaměstnání a lidské utrpení. Čím více budou na těchto polích působit laikové proniknutí duchem evangelia, se smyslem pro odpovědnost v těchto oblastech působnosti a aktivně v nich i pracující, kteří budou připraveni pro tuto práci a budou si vědomi povinnosti rozvíjet všechny své křesťanské schopnosti, které v nich často dřímají nevyužity, tím více všechny tyto politické, sociální a jiné skutečnosti budou postaveny do služeb budování Božího království a tím i spásy v Ježíši Kristu, aniž by přitom ztrácely či obětovaly svou lidskou složku. Naopak, projeví se tím i jejich nadpřirozený rozměr často neznámý a netušený.¹⁵¹

„Tím nabývá své plné důležitosti aktivní působení laiků ve světě. Přesto však nemůžeme zanedbávat a opomíjet i jinou stránku: že totiž se laikové mohou cítit povoláni, anebo skutečně i povoláni jsou, ke spolupráci se svými pastýři ve službě církevnímu společenství. Usilují o jeho růst a životnost a přispívají k tomu nejrůznějšími službami, podle milostí a darů, kterých se jim od Pána dostalo.“¹⁵²

Dne 9. 6. 1979 použil papež Jan Pavel II. poprvé termín „nová evangelizace“. Bylo to v Nové Huti (Nowa Huta – najít, jak se to polsky jmenuje), průmyslové čtvrti Krakova v Polsku. Tento výraz se stal důležitým v boji Církve proti komunismu.¹⁵³

Jiné zdroje píší, že tento termín poprvé Jan Pavel II. použil 9. 3. 1983, když mluvil k biskupům latinskoamerických církví v Port-au-Prince na Haiti.¹⁵⁴

„Jan Pavel II. vidí novou evangelizaci jako hluboce teologicky motivovanou. Vychází z uznání, že hlavním činitelem je Kristus živý skrze Ducha svatého. Aby byli účinnými nositeli evangelia, musejí mít služebníci církve úzký osobní vztah k Pánu. ‚Misionářský dynamismus‘ se podle Jana Pavla II. ‚nerodí z vůle těch, kteří se rozhodnou stát se hlasateli své víry. Rodí se z Ducha, jenž stimuluje církve, aby se šířila, a církve se šíří vírou v Boží lásku. Nová evangelizace není věcí pouhého předání nauky, nýbrž spíše osobního a hlubokého setkání se Spasitelem‘. I když se musí jméno Ježíše Krista výslovně uvádět (RM 44), evangelizace nemůže být nikdy záležitostí pouhých slov. ‚Svědectví křesťanského života je první a nenahraditelnou formou misie‘. Dříve než budeme schopni předávat evangelium druhým, musí jím nejprve být proniknuty naše vlastní životy. ‚Je důležité připomenout, že evangelizace zahrnuje konverzi, to znamená vnitřní změnu.‘ Ta musí vycházet z hluboké zkušenosti Boha.

¹⁵⁰ Srov. DULLES: op. cit., 184.

¹⁵¹ EN 70.

¹⁵² EN 73.

¹⁵³ Srov. CORDES, op. cit., 206.

¹⁵⁴ Srov. DULLES: op. cit., 184.

Nová evangelizace je ožívována Kristem a Duchem svatým a z tohoto důvodu je dílem církve. „Je svědectvím, jež Syn člověka přináší o sobě, trvale opakovaným v poslání církve“, jež je Kristem poslána evangelizovat. Při pohledu na církev jako na sdružený evangelizující subjekt zastává Jan Pavel II. názor, že snahu musí vyvinout všichni – klérus, řehole a laici. Členové církve nepůsobí jako izolovaní jednotlivci, nýbrž ve spojení s celou církví a v podřízenosti biskupům a Svatému stolci.“¹⁵⁵

A jakou souvislost má nová evangelizace s novými hnutími a komunitami v církvi? Nutnost evangelizace je neoddiskutovatelná, ale potřebuje misionáře. Křesťané v těchto hnutích reagují na Boží dotaz: „Koho pošlu a kdo nám půjde?“ (Iz 6,8) a přijímají Jeho výzvu: „Jděte i vy na mou vinici.“ (Mt 20,4) A nová hnutí slyší tuto výzvu. Zářným příkladem této reakce je například nová evangelizace v pojetí Díla Mariina (Hnutí fokoláre), jehož zakladatelka Chiara Lubichová přednesla na setkání nových hnutí a komunit v Praze 28. 4. 2001 projev, který shrnul důležitost tématu nové evangelizace pro nová hnutí, kterou demonstrovala na konkrétním příkladu způsobu evangelizace v Hnutí fokoláre.

Chiara Lubichová rozebrala téma nové evangelizace z pohledu papeže Jana Pavla II.:

„A co nám chce Svatý otec říci, když mluví o nové evangelizaci? Nejdůležitějším důvodem, který ho vede k tomu, aby prohlásil tuto evangelizaci za ‚novou‘, je jeho touha a vůle, aby se také všichni laici zapojili do hlásání evangelia ve světě. ‚Všichni pokřtění křesťané se mají podílet na evangelizaci‘, řekl. Svatý otec dále říká, že ‚nová‘ evangelizace přináší důležité sdělení, a sice, že ‚Bůh miluje člověka!‘ (CHL 34) Je to zvěst, kterou máme hlásat především sami sobě. Všichni musíme být přesvědčeni, že Bůh nás miluje.

Papež totiž pokračuje: ‚Nová evangelizace musí především zahrnovat osobní život každého věřícího. Nemůžeme evangelizovat druhé, nejsme-li sami osobně objektem evangelizace. (...) (Právě) přeměna (člověka skrze evangelizaci) se stává svědectvím, na které svět čeká.‘

Je tedy třeba zvěstovat evangelium sobě samým, evangelium, které k nám nejen promlouvá o Boží lásce k nám, ale učí nás také lásce k našim bratřím.“¹⁵⁶

¹⁵⁵ Tamtéž 185.

¹⁵⁶ LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).

Dále se pak zaměřila na výzvu k nové evangelizaci, která se přímo dotýká nových hnutí a komunit:

„Nakonec mluví Svatý otec výslovně o nás, o našich hnutích. Říká: ‚(Církevní hnutí) představují v pravém slova smyslu skutečný Boží dar pro novou evangelizaci a misijní práci.‘ (RM 72) A právě díky nim, díky jejich evangelizaci, vidí papež ve 20. století jaro církve.

Děkujeme tedy Pánu, drazí přítomní, že si nás vybral a učinil darem pro dnešní církve. Mějme na paměti, že jsou-li všichni povoláni k nové evangelizaci, pak my jsme k ní povoláni o to více.

Nová evangelizace učiní z 21. století jaro církve. To je přání Svatého otce.

Naše církevní hnutí a nová společenství to již dělají. Je to zřejmé i při mnoha aktivitách jakými jsou setkání, požehnaná biskupy, kdy se v místních církvích angažovala různá hnutí; je to vidět. Církevní společenství připadá všem krásnější, sjednocenější, svatější, vstřícnější, více mariánské, více charizmatické.“¹⁵⁷

Jaro církve, jaro pro nové šíření evangelia. Taková byla prorocká vize papeže Jana Pavla II., kterou shrnul ve své encyklice o stále platnosti misijního poslání *Redemptoris Missio*:

„Jestliže někdo pozoruje povrchně dnešní svět, je nemálo ohromen negativními skutečnostmi, což může vést k pesimismu. Ale tento pocit není oprávněný: věříme v Boha, Otce a Pána, v jeho dobrotu a milosrdenství. Bezprostředně před příchodem třetího tisíciletí vykoupení připravuje Bůh nové křesťanské jaro, jehož červánky lze s předtuchou rozpoznávat. Skutečně lze i v nekřesťanském světě pozorovat – podobně jako tomu bylo i v prvních křesťanských dobách –, že se národy začínají postupně přibližovat ideálům a hodnotám evangelia; církve se snaží toto úsilí podporovat. Vskutku se dnes projevuje u národů, jak souběžně směřují právě k těmto hodnotám: – odmítání násilí a války; úcta k lidské osobě a k jejím právům; touha po svobodě, spravedlnosti a bratrství; snaha o překonání rasismu a nacionalismu; kladný postoj k důstojnosti a hodnocení ženy.

Křesťanská naděje nás posiluje, abychom se zasadili ze všech sil o novou evangelizaci a za univerzální misijní činnost; přitom se modlíme, jak nás naučil Ježíš: ‚Přijď království tvé, buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi‘ (Mt 6,10).

Počet lidí, kteří dosud čekají na Krista, je stále nesmírně veliký: Lidské a kulturní oblasti, které ještě nebyly získány pro evangelium, anebo kde je církev jenom

¹⁵⁷ Tamtéž.

slabě zastoupena, jsou tak rozsáhlé, že vyžadují jednotu všech jejích sil. S přípravou na oslavu dvoutisícího jubilea snaží se celá církev ještě víc o nový misionářský advent. Musíme v sobě živit apoštolskou horlivost, předávat světlo a radost víry druhým a k tomuto ideálu je třeba vést každého z nás i všechen Boží lid.

Nemůžeme si jenom tak klidně žít, když myslíme na miliony bratří a sester, kteří, ač také vykoupeni Kristovou krví, přece žijí, aniž by o Boží lásce věděli. Pro jednotlivé věřící – právě tak jako pro celou církev – musí stát misionářské zájmy na prvním místě, protože se týkají věčného osudu člověka a odpovídají na tajuplný a milosrdný Boží plán.¹⁵⁸

Pro Jana Pavla II. skutečně nová hnutí a komunity představovali jeden z nejvýznamnějších plodů jara církve.

„V koncilním a pokoncilním období (se) začala objevovat nová hnutí. Přestože zahrnují také zasvěcené osoby, jsou jejich členy zejména laici, kteří žijí v manželství a vykonávají nejrůznější profese. Ideál obnovy světa v Kristu vychází přímo z povinnosti, kterou ukládá křest. (...) Nová hnutí se naproti tomu orientují spíše na obnovu osoby. V každé sociální a historické změně náleží hlavní role člověku, který se však sám musí obnovovat v Kristu a v Duchu svatém, aby ji mohl splňovat. Tento směr je pro budoucnost církve velice slibný.“¹⁵⁹

„Představují jeden z nejvýznamnějších plodů jara církve, které předznamenal již Druhý vatikánský koncil, jež je ale bohužel nezřídka vystavené překážkám šířící se sekularizace. Jejich přítomnost je povzbuzující, protože ukazuje, že toto jaro pokračuje a dosvědčuje svěžest křesťanské zkušenosti založené na osobním setkání s Kristem.“¹⁶⁰

4.4.2 Letnice 1998

V roce 2000 proběhl v rámci církve velký jubilejní rok. Vyhlásil ho papež Jan Pavel II. a ve svém listu *Tertio millenio adveniente* rozebral přípravu, která měla vést k mnohem hlubšímu prožití jubilejního roku. Oslava tohoto roku byla velmi opodstatněná, jak papež napsal:

„Slovo ‚jubileum‘ v sobě nese radost; radost nejen vnitřní, ale také potěšení, která se projevuje navenek, protože Boží příchod je vnější událost, kterou lze vidět,

¹⁵⁸ JAN PAVEL II.: *Redemptoris Missio*, Praha: Zvon, 1994, 86.

¹⁵⁹ JAN PAVEL II.: *Překročit práh naděje*, Praha: Tok, 1995, 151-152.

¹⁶⁰ JAN PAVEL II.: Výňatek z projevu ke kongresu nových církevních hnutí a komunit ze dne 27. 5. 1998, in: *SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi*, Kostelní Vydří: KN, 1999, 147-148, 147.

slyšet i hmatat, jak říká svatý Jan (srov. 1 Jan 1,1). Je tedy správné projevat také navenek radost z tohoto příchodu. Znamená to, že se církev raduje ze spásy. Volá všechny k radosti a usiluje o to, aby se vytvořily podmínky, za nichž by mohla spásonosné prostředky sdílet se všemi. Proto v roce 2000 bude velký jubilejní rok.“¹⁶¹

A je třeba zdůraznit v čem spočívala příprava na velké jubileum:

„Vše musí být zaměřeno k prioritnímu cíli jubilea, jimž je upevnění víry a svědectví křesťanů. Je tedy nutné, aby se v každém věřícím vzbudila silná touha po svatosti, vroucí přání obrátit se a obnovit se v nitru, a přitom se prohlubovala potřeba opravdovější modlitby a porozumění pro bližního, zvláště toho nejpotřebnějšího.“¹⁶²

V rámci přípravy proběhla tříletá fáze, jejíž struktura byla zaměřená na samotného trojjediného Boha.¹⁶³ První rok (1997) byl věnován úvahám o Kristu, který je Otcovým Slovem a stal se skrze Ducha svatého člověkem.¹⁶⁴ Druhý rok přípravné fáze (1998) , byl zvláštním způsobem věnován Duchu svatému a jeho posvěcující přítomnosti uprostřed společenství Kristových učedníků.¹⁶⁵ Třetí a poslední přípravný rok (1999) byl zaměřen na Boha Otce.¹⁶⁶

Pro nová církevní hnutí byl velmi podstatný druhý přípravný rok, zaměřený na Ducha svatého. Nepochybnou důležitost kladl Jan Pavel II. na hodnotu jednoty uvnitř církve:

„ V druhém roce přípravy bude třeba vést velmi cílevědomě věřící k tomu, aby si uvědomovali hodnotu jednoty uvnitř církve, k níž míří různé dary a charizmata, jež v církvi probudil Duch.“¹⁶⁷

Papež zde nepochybně hovořil také o darech a charizmatech nových církevních hnutí a komunit. Charizmata, jenž mají vést k jednotě uvnitř církve. Situace však byla paradoxně jiná. Mezi hnutími panovali spíše chladné vztahy, existovali i bariéry. Tam kde by se měla vytvářet jednota bylo přítomno rozdělení.¹⁶⁸

¹⁶¹ JAN PAVEL II.: Tertio millennio adveniente, Praha: Zvon, 1995, 16.

¹⁶² Tamtéž 42.

¹⁶³ Srov. tamtéž 39.

¹⁶⁴ Srov. tamtéž 40.

¹⁶⁵ Srov. tamtéž 44.

¹⁶⁶ Srov. tamtéž 49.

¹⁶⁷ Tamtéž 47.

¹⁶⁸ Srov. VOJTÍŠEK Zdeněk, Věci se mohou měnit skokem, rozhovor s Vitem Valtrem o nových hnutí v katolické církvi, in: Dingir 2 (2005), 64-65, 64.

Jan Pavel II. byl však především mužem činu. V rámci kázání při svatodušní vigílii na náměstí sv. Petra, 25. 5. 1996 řekl:

„Jedním z darů Ducha Svatého pro dnešní svět je nepochybně rozkvět církevních hnutí, na která už od začátku svého pontifikátu neustále poukazují jako na důvod naděje pro Církev i pro všechny lidi. Církevní hnutí jsou „znameními svobody forem, v kterých se realizuje jediná Církev, a představují jednoznačnou novinku, která ještě jen čeká na to, aby byla zodpovědně pochopená v celém rozsahu svého přínosu pro Boží království v tomto okamžiku dějin“ (Insegnamenti, VII/2 (1984), s. 696). V rámci oslav Velkého jubilea, zejména v roce 1998, který je speciálně věnován Duchu Svatému a jeho posvěcující přítomnosti v společenství Kristových učeníků (srov. Tertio millennio adveniente, 14), počítám se společným svědectvím a spoluprací hnutí. Věřím, že budou chtít přinést v společenství s pastýři a v spojení s diecézními iniciativami do srdce Církve svoje duchovní, výchovné a misijní bohatství jako vzácnou zkušenost a nabídku křesťanského života (L'osservatore Romano 27.-28. 5. 1996, č. 7).“¹⁶⁹

Papež dal podnět k historickému setkání církevních hnutí na náměstí svatého Petra v Římě 30. 5. 1998.¹⁷⁰ Setkalo se zde takřka 300 000 účastníků z různých nových církevních hnutí. Od nejrozšířenějších jako Comunione e liberazione, Neokatechumenát, charizmatickou obnovu, Hnutí fokoláre až po další menší společenství.¹⁷¹

Papež Jan Pavel II. zde vyslechl projevy čtyř zakladatelů nejrozšířenějších hnutí. Byla to Chiara Lubichová, zakladatelka Dila Mariina (Hnutí fokoláre), která hovořila o dialogu, které toto hnutí vede uvnitř církve, s nekatolíky, s věřícími jiných náboženství a také s lidmi, kteří se nehlasí ke konkrétnímu náboženskému přesvědčení. Potom vystoupil Kiko Arguello z Neokatechumenátní cesty, Jean Vanier z hnutí Archa a na závěr vystoupil Luigi Giussani z Comunione e liberazione.

Potom přišel dlouho očekávaný projev papeže Jana Pavla II.¹⁷² Papež vyzdvihl fakt historické události, která probíhala:

„Dnešní událost je opravdu nevídaná. Všechna hnutí a nová církevní společenství se poprvé setkávají společně s papežem. Jde o významné společné

¹⁶⁹ CORDES: op. cit., 194.

¹⁷⁰ Centro S. Chiara Audiovisivi, Na křídlech ducha (církevní hnutí – jaro církve), videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=136>, (13.4.2007)

¹⁷¹ Výzva hnutím (bez autora), in: Příloha časopisu Nové město – Letnice 1998 (1998) 2-6, 2.

¹⁷² JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května, in: Příloha časopisu Nové město Letnice 1998 (1998) 8-11.

svědectví. Toužil jsem po tom, aby se uskutečnilo v roce, který je věnován Duchu svatému. Duch svatý je zde s námi! A on je duší této obdivuhodné události církevního společenství. ‚Toto je den, který učinil Hospodin, jásejme a radujme se z něho‘ (Ž 118, 24)¹⁷³

Dále ve svém projevu hovořil o působení Ducha svatého v dějinách církve, zvláště pak na Druhém vatikánském koncilu, kde církev v sobě znovu objevila charizmatický rozměr, který se projevuje v jedinečném rozvoji hnutí a nových společenství v církvi.¹⁷⁴ A velmi obsáhle se zaměřil na charismata jako taková.¹⁷⁵

Zavěrem radikálně vyzval všechny přítomné k hlásání evangelia: ‚Dnes z tohoto náměstí opakuje Kristus každému z vás: ‚Jděte do celého světa a kažte evangelium všemu stvoření‘ (Mk 16, 15). On počítá s každým z vás, církev s vámi počítá. ‚Hle,‘ ujišťuje Pán, ‚já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku‘ (Mt 28, 20).‘¹⁷⁶

V rámci tohoto setkání Papežská rada pro laiky svolala na svatodušní svátky v roce 1998 celosvětový kongres nových církevních hnutí. Tento kongres předcházela samotnému setkání hnutí a s Janem Pavlem II. a proběhl 27. – 29. 5. 1998 a účastnili se ho delegáti z 56 hnutí a komunit za přítomnosti biskupů i nekatolických pozorovatelů.¹⁷⁷

Stěžejní byl projev kardinála Josefa Ratzingera (od roku 2006 papež Benedikt XVI.)¹⁷⁸, ve kterém dokázal přinést i zdravou kritiku na účet hnutí:

‚Hnutí však trpěla dětskými nemocemi. Byla v nich cítit moc Ducha, který ale působí skrze lidi a neosvobozuje je jednoduše od jejich slabostí. Existovaly tendence k výlučnosti, a tak neschopnost včlenit se do života místních církví. Ve svém mladistvém nadšení byla hnutí přesvědčena, že místní církve se musí jakoby povznést na jejich výši a přijmout jejich formu a že se naopak ona sama nesní nechat stáhnout do struktury, mnohdy opravdu poněkud zkornatělé. Docházelo k nesrovnalostem, na kterých nesly různým způsobem vinu obě strany.‘¹⁷⁹

¹⁷³ JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, 9, čl. 2.

¹⁷⁴ Srov. tamtéž 9-10, čl. 4.

¹⁷⁵ Srov. tamtéž 10-11, čl. 5-8.

¹⁷⁶ Srov. tamtéž 11, čl. 9.

¹⁷⁷ Srov. Výzva hnutím (bez autora), in: Příloha časopisu Nové město – Letnice 1998 (1998), 2-6, 2-3.

¹⁷⁸ Srov. RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103.

Srov. RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

¹⁷⁹ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

Dalším obsahem jeho projevu bylo určení teologického místa těchto hnutí, které bylo ukázáno na základním schématu dvojice instituce a charizma.¹⁸⁰ To vytvořilo určité předpolí pro papežův projev, který byl velmi zaměřen na charizmata.

Kardinál Ratzinger se pak dál zabýval místními a univerzálními úřady církve a učinil náhled na apoštolská hnutí v dějinách církve, v jejichž kontextu dnes můžeme nahlížet na dnešní hnutí a církevní společenství:

„Tento fenomén se v různých podobách v dějinách Církve periodicky opakuje. Existuje trvalá základní forma církevního života, v níž je vyjádřena kontinuita, a existují vždy nové zásahy Ducha Svatého, tuto strukturu oživující a obnovující.“¹⁸¹

Setkání nových církevních hnutí a společenství bylo velmi důležité. „Chladné vztahy jsou od té doby nahrazeny opravdovým bratrstvím, spoluprací a zájmem o ostatní. A díky papežovu schválení se také prolomila nedůvěra církevní hierarchie.“¹⁸²

V následujícím roce 7. - 8. 6. 1999 se v německém městě Speyer (česky Špýr), blízko Frankfurtu nad Mohanem, uskutečnilo setkání 174 zakladatelů a mezinárodních a národních zodpovědných 41 hnutí a nových komunit.

Toto setkání navazovalo na setkání hnutí a komunit s papežem Janem Pavlem II., jak vyjádřila zakladatelka Hnutí fokoláre Chiara Lubichová: „Sešli jsme se proto, abychom začali uskutečňovat svou povinnost a pokračovali v úloze, kterou nám naznačil papež Jan Pavel II. Začněme tím, v čem už jsme sjednoceni, a to všeobecným cílem každé církevní skutečnosti – dokonalostí v lásce.“¹⁸³

4.4.3 Letnice 2006

Setkání nových církevních hnutí a komunit s papežem Janem Pavlem II. o Letnicích 1998 začalo novou etapu, po které došlo k významným krokům na cestě k „církevní zralosti“, po níž v souvislosti s novou evangelizací Jan Pavel II. tolik toužil.

Po smrti papeže Jana Pavla II. 2. 4. 2005 se novým papežem stal kardinál Josef Ratzinger, který přijal nové jméno Benedikt XVI. V květnu 2005, během audience Mons. Stanislava Rylka, předsedy Papežské rady pro laiky, projevil papež přání se

¹⁸⁰ V překladu v Teologických textech je použit termín „hierarchie a profetie“, viz RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103, 102.

¹⁸¹ RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).

¹⁸² VOJTÍŠEK: Věci se mohou měnit skokem, 64.

¹⁸³ LORIGA Paolo: Speyer – hnutí o krok dál, in: Nové město 9 (1999), 10.

setkat se všemi hnutími a komunitami. Bylo to určitě důkazem toho, že nový papež Benedikt XVI. přikládá novým hnutím a komunitám velkou váhu. Setkání se naplánovalo na sobotu 3. 6. 2006 a bylo přijato s radostí a očekáváním.¹⁸⁴

Těsně před samotným setkáním se od 31. 5. do 2. 6. 2006 konal 2. světový kongres církevních hnutí a nových komunit v Rocca di Papa u Říma. Téma kongresu bylo vybráno z homilie nového papeže Benedikta XVI. při jeho slavnostní inauguraci do Petrova úřadu: „Krása být křesťanem a radost to sdílet“.

Jelikož papež, ještě jako kardinál a prefekt Kongregace pro nauku víry se velmi angažoval v otázce nových hnutí, bylo také prezentováno několik jeho myšlenek, které velmi vystižně popisují tento velký fenomén:

„To, co otevírá naději na úrovni univerzální církve – a k čemu dochází právě uprostřed krize církve v západním světě – je vznik nových hnutí, která nikdo neplánoval, ale která spontánně vytryskla z vnitřního života víry. (knihy *Rapporto sulla fede*, *Zpráva o víře*).“¹⁸⁵

A zvláště pak důležité je jeho zdůraznění jednoty v různosti, protože všechna hnutí patří do jedné církve, pod jednu střechu:

„Katolictví nemůže být plánováno a vedeno pouze z hlediska institucionálního nebo akademického, ale předkládá se vždy jako dar ve své duchovní vitalitě. A je také mnohotvárné. Může zde být zbožnost ‚fokoláre‘ a katechumenátní, zbožnost podle vzoru Schönstattu nebo Cursilla nebo *Comunione e liberazione*, podobně jako existuje zbožnost františkánská nebo dominikánská nebo benediktinská. Bohatství víry dovolí mnohým adresám bydlet spolu pod jednou střechou, uvnitř téhož domu ve společném vlastnictví. (knihy *Dio e il mondo*, *Bůh a svět*).“¹⁸⁶

K samotnému setkání došlo na náměstí svatého Petra v Římě 3. 6. 2006 na svatodušní vigílii. Sešlo se zde okolo 400 000 členů církevních hnutí a nových komunit.¹⁸⁷

¹⁸⁴ RÓZSOVÁ Kateřina: Papež se o Letnicích sejde se zástupci církevních hnutí a komunit, <http://tisk.cirkev.cz/?cmd=show&articleID=7079&rubrickID=1>, (13.4.2007).

¹⁸⁵ SARGÁNKOVÁ Irena: Letnice, in: *Nové město* 7-8 (2006), 17-21, 19.

¹⁸⁶ Tamtéž 20.

¹⁸⁷ Tomuto setkání je věnována mezinárodní webová stránka *Pentecoste 2006 (Letnice 2006)*, <http://www.laici.org>, (13.4.2007).

Odkazy na církevní hnutí a komunity, které se účastnily tohoto setkání jsou na webové adrese: <http://www.laici.org/index.php?p=link>, (13.4.2007).

Setkání se nejprve neslo v duchu památných Letnic 1998, byli také prezentovány stanoviska a závazky 2. kongresu církevních hnutí, četli se texty kardinála Ratzingera (Benedikta XVI.). Po modlitbě růžence a společné modlitbě nešpor bylo papeži přečteno poselství (nepřítomné) Chiary Lubichové jménem církevních hnutí a nových společenství.¹⁸⁸

Chiara Lubichová, zakladatelka Díla Mariina (Hnutí fokoláre) se v první řadě ve svém projevu ohlížela na setkání nových hnutí s papežem Janem Pavlem II. o Letnicích 1998:

„Jak dnes nepřipomenout vašeho milovaného předchůdce, Svatého otce Jana Pavla II. a památné setkání s ním o svatodušní vigílii v roce 1998?

Právě on tehdy předpověděl, že se před námi otevírá ‚nová etapa, etapa církevní zralosti‘. Řekl: ‚Církev od vás očekává ‚zralé‘ plody společenství a angažovaného života.‘ (Příslušníkům nových církevních hnutí a komunit o svatodušní vigílii; v Insegnamenti di Giovanni Paolo II, XXI (1998) 1, Citta del Vaticano 2000, 1120-1122)

Tato a další jeho slova pro nás byla vyjádřením porozumění a uznání, ale také velké zodpovědnosti. Jimi definoval naše místo v církvi, Kristově nevěstě, jako významný projev jejího charizmatického rozměru, který je srovnatelný s jejím rozměrem institucionálním. (Srov. Poselství Jana Pavla II. účastníkům Světového kongresu církevních hnutí (Řím 27.-29. května 1998)) Chceme být hodni takové důvěry!¹⁸⁹

A vyjádřila papeži svoje ujištění o pokračování spolupráce nových hnutí a komunit:

„Svatý otče, chci vás ujistit, že v této spolupráci ve společenství hnutí a nových komunit budeme pokračovat, abychom v plném společenství a v poslušnosti vůči vám a pastýřům církve pracovali na uskutečnění těch cílů, po kterých toužil Ježíš, především na uskutečnění jednoty.“¹⁹⁰

¹⁸⁸ Srov. RÓZSOVÁ: Papež se o Letnicích seje se zástupci církevních hnutí a komunit.

¹⁸⁹ LUBICHOVÁ Chiara: Budeme ve spolupráci pokračovat - Pozdrav Svatému otci Benediktu XVI., in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4, 1.

¹⁹⁰ Tamtéž.

Program setkání pokračoval komentářem dvou žalmů (Žalm 113 a 147) a Zjevením svatého apoštola Jana (Zj 15, 3-4)¹⁹¹, a potom následovala stěžejní promluva papeže Benedikta XVI.¹⁹²

Papež si kladl otázky o Duchu Svatém, vyložil přítomným pojem Letnic a vyzdvihl dary života a svobody, které přináší Bůh, právě skrze Ducha Svatého. Při rozebírání tématu života, nezapomněl připomenout i nová hnutí:

„Hnutí vznikla právě z žízňě po opravdovém životě; hnutí jsou z každého hlediska pro život.“¹⁹³

Také zdůraznil jejich důležitost pro „pravou svobodu“, ke které nás vede Duch svatý:

„Konáme dobro ne jako otroci, kteří nemají svobodu jednat jinak, ale děláme to, protože neseme osobní zodpovědnost za svět, protože milujeme pravdu a dobro, protože milujeme samotného Boha, a tedy také jeho tvory. To je pravá svoboda, ke které nás chce Duch Svatý dovést. Církevní hnutí chtějí a musí být školami svobody, této pravé svobody. Tam se chceme naučit této pravé svobodě, ne svobodě otroků, která vede k ukrojení si porce dortu, který je pro všechny, i za cenu, že se pak na někoho nedostane.“¹⁹⁴

A ve své závěrečné části zdůraznil jednotu, ke které už ve svém projevu odkazovala Chiara Lubichová:

„Duch Svatý tím, že dává život a svobodu, dává také jednotu. To jsou tři od sebe neoddělitelné dary. (...) Duch vane, kam chce, a jeho vůle je jednotu, která se stala tělem, jednotu, která se setkává se světem a mění ho. (...) On chce vaši různorodost a chce, abyste tvořili jedno tělo v jednotě s trvalým řádem – klouby – církve, s nástupci apoštolů a s Petrovým nástupcem.“ (...) Duch Svatý chce jednotu, chce celek.“¹⁹⁵

Toto setkání se pro nová hnutí a komunity stalo nepochybně dalším důležitým mezníkem na jejich cestě a stalo se důležitým povzbuzením k tomu, „aby i v této naší době bylo možné prožít nové Letnice.“¹⁹⁶

¹⁹¹ Srov. SARGÁNKOVÁ: op. cit., 21.

¹⁹² BENEDIKT XVI.: Tři neoddělitelné dary: Život, svoboda a jednotu (promluva na setkání Nových hnutí a komunit na náměstí sv. Petra 3.6.2006), in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4, 2-4.

¹⁹³ Tamtéž 3.

¹⁹⁴ Tamtéž 4.

¹⁹⁵ Tamtéž 4.

¹⁹⁶ Tamtéž 4.

4.5 Nová církevní hnutí v České republice

V České republice, respektive už v bývalém Československu se historie nových církevních hnutí a komunit většinou spojuje s pádem totality. Ta, která sem pronikla už v době totality, mohla působit pouze omezeně a většinou tajně. Za příklad můžeme uvést Hnutí fokoláre, Schönstattské hnutí, Charizmatickou obnovu, ale i ekumenické hnutí inspirované komunitou v Taize.

S pádem komunistického režimu se od nových hnutí očekávala určitá naděje a pomoc v prosazování ducha Druhého vatikánského koncilu, probuzení života farností a další. Tato očekávání však byla naplněna pouze částečně, protože k žádnému obrovskému nástupu křesťanství v našich zemích nedošlo. Významná část aktivních laiků je však zároveň členy některého z hnutí a je jisté, že tato hnutí jsou zřetelnější odpovědí církve sekularizované společnosti. Svou aktivitou církev zviditelňují a reprezentují. Jejich počet členů spíše stoupá a zdá se, že se dá očekávat jejich další rozvoj uvnitř církve a vzrůst jejich významu určitě poroste.¹⁹⁷

„I přes krátkou historii působí v České republice prokazatelně více než dvacet hnutí.“¹⁹⁸

Informace o některých z nich jsou však dost omezené a těžko dostupné.¹⁹⁹

Dost zásadním problémem je tyto hnutí nějak kategorizovat, ačkoliv jisté pokusy existují, je velice těžké najít nějaké jednotné měřítko, protože hnutí a komunity se neustále vyvíjejí, rostou a upadají. Mnohá z nich se nedají „strčit“ do jedné kategorie, protože jejich záběr spirituality, činnosti apod. je obrovský.²⁰⁰

Mnozí zástupci nových hnutí a komunit z České republiky se zúčastnili velkého setkání o svatodušních svátcích s papežem Janem Pavlem II. v roce 1998 v Římě.

¹⁹⁷ Srov. BRZOBOHATÝ LUKÁŠ: Nová katolická hnutí u nás, in: Dingir 2 (2005), 54-57, 54.

¹⁹⁸ Tamtéž 54.

¹⁹⁹ V českém jazyce existuje několik základních přehledů nových církevních hnutí a komunit, které byli vytvořeny v 90. letech 20. století, například:

Teologické texty 4 (1990), 122-132.

Teologické texty 6 (1995), 190-197.

Charakteristika hnutí a komunit působící v České republice, in: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 121-146.

Hnutí společenství a křesťanské iniciativy,

http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=172&sel_podtema=672, (13.4.2007).

Jeden z nejnovějších přehledů: Dingir 2 (2005), 55.

²⁰⁰ Viz kapitola 4.2 Kritéria začlenění nových hnutí do církve a jejich uznání.

Potom následovalo setkání ve Speyeru (česky Špýru), kde se zakladatelé a zástupci hnutí rozhodli rozvíjet své kontakty lokálně.²⁰¹

V České republice bylo pro další spolupráci hnutí, zásadní setkání v červenci 1999 na Velehradě. Zúčastnilo se ho 14 různých hnutí za účasti téměř všech členů České biskupské konference.²⁰²

Při České biskupské konferenci vznikla komise církevních hnutí a komunit. Komise sdružuje zástupce nových hnutí.²⁰³ Tato komise organizuje kongresy pro delegáty jednotlivých hnutí.

Jak už bylo zmíněno, první kongres byl v roce 1999 na Velehradě.

20. – 22. 10. 2000 se zástupci církevních hnutí a komunit sešli v Koclířově u Svitav na kongresu pod názvem: „Církevní hnutí a komunity – jeden z darů Ducha svatého“.²⁰⁴

„Uskutečnil se zde symbolický akt smíření mezi příslušníky různých hnutí, jímž se vytvořil prostor pro pád předsudků, které mohly vzniknout v minulosti jako plod nedostatečného vzájemného poznání. Na tomto základě se členové 20ti hnutí společně zamýšleli nad aktuálními tématy církve v naší zemi a s výsledkem jednání seznámili biskupy.“²⁰⁵

Pod názvem „Nová evangelizace pro nové tisíciletí“ se uskutečnilo jednodenní setkání, které bylo otevřené pro širokou veřejnost a uskutečnilo se 28. 4. 2001 v Praze.²⁰⁶

Svůj projev zde přednesla zakladatelka Hnutí fokolare (Dílo Mariino) Chiara Lubichová.²⁰⁷

Ve dnech 8. – 10. 11. 2002 se v Teplé u Mariánských lázní konal Kongres laických hnutí a nových církevních komunit na téma „Předávání víry“.²⁰⁸

²⁰¹ Srov. VOJTÍŠEK: op. cit., 64.

²⁰² Srov. HÁNEČKOVÁ Gabriela: Setkání církevních hnutí za účasti Chiary Lubichové, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/setkani-cirkevnich-hnuti-za-ucasti-chiary-lubichove.html>, (13.4.2007).

²⁰³ V současnosti ji vede plzeňský biskup František Radkovský.

²⁰⁴ Srov. Koclířov 2000, <http://www.emmanuel.cz/koclirov.htm>, (13.4.2007).

²⁰⁵ HÁNEČKOVÁ: op. cit.

²⁰⁶ Srov. Praha 2001, <http://www.emmanuel.cz/praha.htm>, (13.4.2007).

²⁰⁷ LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).

²⁰⁸ Srov. Teplá 2002, <http://www.emmanuel.cz/tepla.htm>, (13.4.2007).

Od roku 2003 mají nová hnutí a komunity v České republice každoroční program v rámci Dnů dobré vůle na Velehradě před oslavou svátku sv. Cyrila a Metoděje.²⁰⁹

Podle vyjádření Víta Valtra z Hnutí fokoláre vypadá tento program následovně: „Máme tam stan, vedeme rozhovory, večer v kostele adoraci se zpěvy, nabízíme přímluvnou modlitbu za potřeby těch, kdo o to požádají. Chceme být k dispozici účastníkům.“²¹⁰

Další stěžejní společnou událostí pro hnutí a komunity u nás bylo Setkání členů a sympatizantů církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. na Svatopetrském náměstí v Římě, které se uskutečnilo 3. 6. 2006.

Papež Benedikt XVI. navázal na svého předchůdce Jana Pavla II. a krátce po svém zvolení vyjádřil velkou touhu se s církevními hnutími také setkat.²¹¹

„Setkání se z České republiky účastnilo asi 350 poutníků. Mezi nimi zástupci Schönstattského hnutí, Fatimského apoštolátu, Komunity Jana Křtitele, Komunity Sant'Egidio, Komunity Emanuel, Cursilla, Modlitby Matek, Chemin neuf a Hnutí fokoláre.

V pátek večer měla každá komunita či hnutí vlastní program v některé z římských farností. Sobotní vigilie se na Svatopetrském náměstí účastnilo na 400.000 zástupců různých hnutí a komunit.“²¹²

²⁰⁹ Srov. Dny lidí dobré vůle – Velehrad 2007, <http://www.velehrad2007.cz>, (13.4.2007).

²¹⁰ VOJTÍŠEK: op.cit., 64.

Další odkazy na programy Dnů lidí dobré vůle na Velehradě:

Velehrad 2004, http://www.velehrad2006.cz/download/program_velehrad_2004.pdf, (13.4.2007).

Velehrad 2005, <http://www.velehrad2006.cz/2005/program.html>, (13.4.2007).

Velehrad 2006, <http://www.velehrad2006.cz/program.php>, (13.4.2007).

Velehrad 2007, připravovaný program: <http://www.velehrad2007.cz/program.php>, (13.4.2007).

²¹¹ Srov. Letnice 2006, http://www.focolare.cz/aktuality/letnice_2006.htm, (13.4.2007).

²¹² RÓZSOVÁ Kateřina: Dojmy účastníků setkání církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. O Letnicích 2006, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/dojmy-ucastniku-setkani-cirkevnych-hnuti-a-komunit-s-papezem-benediktem-xvi-o-letnicich-2006.html>, (13.4.2007).

ZÁVĚR

Celá práce postupuje návaznou kontinuitou témat, která postupně popisují a definují hlavní body problematiky spirituality laiků a nových církevních hnutí a komunit.

Po počáteční definici spirituality a představení různosti křesťanských spiritualit, se práce dále zabývá laiky a jejich dějinným postavením v církvi. Dále jsou zde zdůrazněna charismata laiků, která poprvé zdůraznil Druhý vatikánský koncil ve věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* (LG 12) a popis církve v její vzájemně provázané charizmatické a instituční podobě.

Za jeden z hlavních projevů charizmatické církve jsou pokládána nová církevní hnutí a komunity, jejichž vzestup je považován za jeden z velkých plodů Druhého vatikánského koncilu. V této práci je stručně popsán fenomén laických hnutí v dějinách církve a v historické kontinuitě jsou zde popsána hlavní hnutí, která jsou dnes řazena právě mezi tzv. nová hnutí.

Také je zde nastíněna otázka přístupu církve k těmto hnutím, kritéria začlenění těchto hnutí a ukazuje jejich spiritualitu, jako především spiritualitu společenství ve světle papežského dokumentu *Novo millennio ineunte*.

K závěru práce je zmiňován pojem „nová evangelizace“, která je velkou výzvou a posláním pro nová hnutí. Zdůrazněna je cesta k jednotě (ne uniformitě) hnutí a komunit, jejíž hlavním iniciátorem byl Jan Pavel II. o svatodušních svátcích v roce 1998 a toto směřování k jednotě bylo potvrzeno na obdobném setkání s papežem Benediktem XVI. v roce 2006.

Závěr práce popisuje společnou působnost nových hnutí a komunit v České republice.

V této práci jsem se snažil ukázat vzájemnou souvislost nových hnutí a komunit se vzestupem laické spirituality v dnešní době. A také jsem ukázal velkou důležitost laiků v otázkách evangelizace, kterou tak zdůrazňují poslední papežové.

Existuje mnoho dalších témat k podrobnějšímu rozebrání a nepochybně další témata se budou objevovat, protože v otázkách nových hnutí se situace neustále vyvíjí. Například zde nebyla hlouběji rozebrána problematika nových hnutí a komunit ve farnostech, kněží a řeholníci v těchto hnutích, bylo by zajímavé se zaměřit více na ekumenismus.

A závěrem bych chtěl znovu poukázat na ústřední bod křesťanské spirituality, který je společný všem různým spiritualitám hnutí a tím bodem je láska. Uskutečňování této lásky je trojičním principem, je to pouto dokonalosti. A také bych chtěl poukázat na spolupráci těchto hnutí a jejich vzájemné poznávání se, protože toto nebývala vždy samozřejmost a to, že se v této otázce kráčí vpřed, je určitě důkazem, že tyto hnutí a komunity jsou skutečně jarem církve.

Na úplný závěr si neodpustím citovat pěkný souhrn, kde jsou hnutí a komunity přirovnány ke „květům v jarní zahradě církve“:

„Až do Druhého vatikánského koncilu se různé církevní komunity neznaly a ani se příliš navzájem nevyhledávaly. Každá se věnovala své vlastní službě a charizmatu. Později postupně a zvláště nyní díky hnutím začalo sblížování a vzájemné objevování v radosti z různosti charizmat. Mnoho květů v zahradě církve, které se předtím dívaly jen na slunce, se dnes mezi sebou objevují a zakoušejí vzájemné obohacení díky své různosti. Prožíváme v církvi globalizaci, ale ne technickou ani ekonomickou, ale životodárnou, která klade důraz na církve jako Kristovo tělo a jeho tajemství. Nad tím, co je institucionální, klerikální, právní a doktrinální stojí trojiční princip, který znamená uskutečňování lásky v životě a proto je nutně mariánský. Nositeli této změny jsou dnes bezesporu církevní hnutí.“²¹³

²¹³ FONES Sidney: Setkání kněží z Schönstattského hnutí a Hnutí fokoláre, in: Nové město 11 (2001), 20.

Obsah

Úvod	4
1 Spiritualita.....	6
1.1 Definice spirituality.....	6
1.2 Různost křesťanských spiritualit a obecná křesťanská spiritualita.....	7
1.2.1 Různost křesťanských spiritualit.....	7
1.2.2 Obecná křesťanská spiritualita.....	8
1.2.3 Spiritualita životních stavů	10
2 Laici	11
2.1 Postavení laiků do Druhého vatikánského koncilu.....	11
2.2 Postavení laiků na Druhém vatikánském koncilu.....	14
2.3 Postavení laiků od Druhého vatikánského koncilu.....	17
3 Spiritualita laiků.....	19
3.1 Laická spiritualita	19
3.2 Charizmata laiků	21
3.3 Charismatická a institucionální církev	24
4 Nová hnutí v církvi	27
4.1 Historie laických hnutí	27
4.1.1 Od počátku křesťanství do konce 18. století.....	27
4.1.2 Od začátku 19. století do Druhého vatikánského koncilu	29
4.1.3 Období po druhém vatikánském koncilu	33
4.2 Kritéria začlenění nových hnutí do církve a jejich uznání.....	36
4.2.1 Synod o laicích a Christifideles laici.....	36
4.2.2 Další kritéria na začlenění nových hnutí do církve.....	39
4.3 Spiritualita nových hnutí	41
4.4 Další vývoj	43
4.4.1 Nová evangelizace	44
4.4.2 Letnice 1998.....	49
4.4.3 Letnice 2006.....	53
4.5 Nová církevní hnutí v České republice	57
Závěr	60
Obsah	61
Přehled použitých zkratek.....	64

Seznam literatury	65
Příloha	68
Anglická anotace.....	70

Přehled použitých zkratek

Zkratky a názvy biblických knih

Označení biblických knih převzato z ekumenického vydání Bible (Praha : ÚCN, 1985)

Zkratky církevních dokumentů

LG – Lumen gentium

AA – Apostolicam actuositatem

CHL - Christifideles laici

RM – Redemptoris missio

GS – Gaudium et Spes

AG – Ad gentes

IM – Inter mirifica

Seznam literatury

Pramenná literatura

- BENEDIKT XVI.: Tři neoddělitelné dary: Život, svoboda a jednota (promluva na setkání Nových hnutí a komunit na náměstí sv. Petra 3.6.2006), in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: KN, 2002.
- JAN PAVEL II.: Familiaris consortio, Praha: Zvon, 1992.
- JAN PAVEL II.: Christifideles laici, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Laborem exercens, Praha: Zvon, 1996.
- JAN PAVEL II.: Novo millennio ineunte, <http://www.cirkev.cz/res/data/003/000442.pdf>, (14.4.2007).
- JAN PAVEL II.: Projev o letnicích 30. května 1998, in: Příloha časopisu Nové město – Letnice 1998 (1998), 8-11.
- JAN PAVEL II.: Redemptoris Missio, Praha: Zvon, 1994, 86.
- Kodex kanonického práva (Codes iuris canonici), Praha: Zvon, 1994.
- PAVEL VI.: Evangelii nuntiandi, Praha: Zvon, 1990.

Sekundární literatura

- BARRUFFO A.: Laik, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 443-456.
- BRZOBOHATÝ LUKÁŠ: Nová katolická hnutí u nás, in: Dingir 2 (2005), 54-57.
- CÍSAŘ Ivo: Laik nebo křesťan, in: Teologické texty 4 (1996), 111-115.
- CORDES Paul Josef: Znamenia nádeje, Bratislava: Nové mesto, 1998.
- DULLES Avery, Nová evangelizace, in: Teologické texty 6 (1995), 183-186.
- FONES Sidney: Sektání kněží z Schönstattského hnutí a Hnutí fokoláre, in: Nové město 11 (2001), 20.
- HOCKEN Peter: Strategie Ducha?, Kostelní Vydří: KN, 1998.
- JAN PAVEL II.: Překročit práh naděje, Praha: Tok, 1995.
- JAN PAVEL II.: Výňatek z projevu ke kongresu nových církevních hnutí a komunit ze

- dne 27. 5. 1998, in: SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 147-148.
- KOHUT V[ojetěch], Spiritualita, in: Slovník spirituality, ed. S. de Fiores a T. Goffi, Kostelní Vydří: KN, 1999, 904-912.
- LUBICHOVÁ Chiara: Budeme ve spolupráci pokračovat - Pozdrav Svatému otci Benediktu XVI., in: Nové město 7-8 (2006), příloha Letnice 2006, 1-4.
- LUBICHOVÁ Chiara: Cesta ke společenství, Praha: Nové město, 2005.
- LORIGA Paolo: Speyer – hnutí o krok dál, in: Nové město 9 (1999), 10.
- SARGÁNKOVÁ Irena: Letnice, in: Nové město 7-8 (2006), 17-21.
- SECONDIN Bruno: Nová hnutí v církvi, Kostelní Vydří: KN, 1999.
- SHELDRAKE Philip: Spiritualita a historie, Brno: CDK, 2003.
- POSPÍŠIL Ctirad Václav: Úřad a charizma, struktury a tajemné bytí, in: Teologické texty 1 (2004), 25-26.
- RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, in: Teologické texty 3 (1998), 102-103.
- VOJTÍŠEK Zdeněk, Věci se mohou měnit skokem, rozhovor s Vítem Valtrem o nových hnutích v katolické církvi, in: Dingir 2 (2005), 64-65.
- Bez autora: Jak si vybrat z tolika SPIRITUALIT?, in: Nové město 7-8 (1998), 2.

Internet

- HÁNEČKOVÁ Gabriela: Setkání církevních hnutí za účasti Chiary Lubichové, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/setkani-cirkevnich-hnuti-za-ucasti-chiary-lubichove.html>, (13.4.2007).
- JAN PAVEL II.: 7x o laicích, http://knihovna.net/KNIHA/0032_t.htm, (13.4.2007).
- KAPLÁNEK Michal: Duchovní život, <http://www.acszech.cz/doku/dz.doc>, (13.4.2007).
- KAPLÁNEK Michal: Teologie laikátu (1-2) – hlavní myšlenky z přednášek na KTF UK ve dnech 5.10. a 2.11.2002, http://www.tf.jcu.cz/cz_lmenu/katedry/praktik_teol/getfile.php?filename=laikat, (13.4.2007).
- Komise pro laiky (pod vedením Mons. Františka Radkovského) – pracovní předloha pro

- ČBK: Účast laiků na životě církve a životě společnosti, http://www.gybon.cz/matena/cirkev/texty/aufbruch/laici_kl.html, (13.4.2007).
- KRATOCHVÍL Jiří: Laik v církvi, <http://www.pastoracni-ltm.cz/laikvcirkvi.rtf>, (13.4.2007).
- LUBICHOVÁ Chiara: Projev na setkání církevních hnutí a nových komunit v Praze (28.4.2001), http://www.focolare.cz/Chiara_Praha/novaevan.htm, (13.4.2007).
- OPATRNÝ Aleš: Hnutí a malá společenství, http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_text=2728, (13.4.2007).
- RATZINGER Josef: Církevní hnutí a jejich teologické místo, upravená verze, <http://cho.cz/www/index.php?clanek=819>, (13.4.2007).
- RÓZSOVÁ Kateřina: Dojmy účastníků setkání církevních hnutí a komunit s papežem Benediktem XVI. o Letnicích 2006, <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/dojmy-ucastniku-setkani-cirkevnych-hnuti-a-komunit-s-pape-em-benediktem-xvi-o-letnicich-2006.html>, (13.4.2007).
- RÓZSOVÁ Kateřina: Papež se o Letnicích sejde se zástupci církevních hnutí a komunit, <http://tisk.cirkev.cz/?cmd=show&articleID=7079&rubrickID=1>, (13.4.2007).
- Bez autora: Dny lidí dobré vůle – Velehrad 2007, <http://www.velehrad2007.cz>, (13.4.2007).
- Bez autora: Letnice 2006, http://www.focolare.cz/aktuality/letnice_2006.htm, (13.4.2007).
- Bez autora: Koclířov 2000, <http://www.emmanuel.cz/koclirov.htm>, (13.4.2007).
- Bez autora: Kurz pre formátorov, Rím, 18. – 26. marec 2006, Ekleziológia a teologický náčrt laikátu (prednáška č. 3), <http://www.assisi.sk/modules/news/print.php?storyid=101>, (13.4.2007).
- Bez autora: Pentecoste 2006 (Letnice 2006), <http://www.laici.org>, (13.4.2007).
- Bez autora: Praha 2001, <http://www.emmanuel.cz/praha.htm>, (13.4.2007).
- Bez autora: Přehled hnutí, <http://www.laici.org/index.php?p=link>, (13.4.2007).
- Bez autora: Teplá 2002, <http://www.emmanuel.cz/tepla.htm>, (13.4.2007).

Videozáznamy

- Centro S. Chiara Audiovisivi, Na křídlech ducha (církevní hnutí – jaro církve), videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=136>, (13.4.2007).
- KOLEK L.: Farnost a nová hnutí v církvi, videozáznam, <http://www.tv-mis.cz/titul.php?id=93>, (13.4.2007).

Příloha

Církevní hnutí a komunity působící v České republice

(řazeno chronologicky podle data jejich vzniku)

1) 19. století

Společnost sv. Vincence z Pauly (1833)

Sdružení apoštolátu modlitby (1844)

Kolpingovo dílo (1849)

Katolická akce (mezi léty 1866 – 1868) – dnes již v České republice nepůsobí

2) Začátek 20. století – hnutí spirituality vyznačující se mariánskou úctou

Schönstattské hnutí (1914)

Rytířstvo Neposkvrněné (Militia Immaculatae) (1917)

Mariina legie (Legio Mariae) (1921)

3) Další hnutí první poloviny 20. století

Opus Dei (1928)

Dílo Mariino (Hnutí fokoláre) (1943)

Fatimský apoštolát – Modrá armáda (1947)

Crusillos de Cristianidad (1949)

Komunita Taize (Communauté de Taize) (1949)

4) Období těsně před Druhým vatikánským koncilem

Hnutí za lepší svět (1952)

Hnutí Světlo-Život (1954)

Regnum Christi (1959)

Senioři (La vie moutante) (1962; u nás 1996)

5) Období po Druhém vatikánském koncilu

Archa (1964) a s ní související hnutí Víra-Světlo (1971)

Neokatechumenátní cesta (1964)

Miles Jesu (1964)

TEC (Together Encounter Christ) (1965)

Charizmatická obnova (1967)

Communikone e Liberazione (1968)

Komunita Sant' Egidio (1968)

6) 70. léta 20. století – Hnutí vyšlá z Charizmatické obnovy

Komunita Emmanuel (1972)

Komunita Chemin Neuf (1973); Misijní centrum v Praze (1994)

Komunita Blahoslavenství (1973)

Koinonie Jana Křtitele (1979)

7) Hnutí vzniklá na prahu 3. tisíciletí

Hnutí modlitby matek (1995)

Komunita Noe (1998)

Komunita milosrdenství (1999)

Hnutí modlitby otců (2002)

Vysokoškolské katolické hnutí v ČR (2002)

8) Hnutí, která jsou v rámci církve problematická

Una Voce (1966)

Mariánské kněžské hnutí (1972)

Opravdový život v Bohu (1985)

Komunita Děti nejsvětějšího srdce Ježíšova (1998)

Anglická anotace

Summary

Spirituality of laymen and new church movements

Bachelor study, named „Spirituality of laymen and new church movements“ is describing increment of laymen`s sense, especially after The Second Vatican`s Council and their spirituality, which is more and more realised in new church movements and communities.

Study advancing through the continuity of themes, which are stepwise describing and defining main points of the laymen`s spirituality and new church movements.

Conclusion of this study describes common activity of new movements and communities in Czech republic.

Key words

Spirituality, laymen, new movements, new evangelization, Pentecost.